

IN MEMORIAM

BARBU BREZIANU (1909–2008)

Traducător al „Kalevaleii” și critic de artă

Barbu Brezianu a murit la București în 14 ianuarie 2008, la aproape 99 de ani. În Finlanda e cunoscut drept prim traducător al „Kalevaleii” în limba română, în patria sa drept critic și istoric de artă.

Barbu Brezianu (n. la 18 martie 1909) a urmat liceul la București, la renumitul liceu „Spiru Haret”, pe care l-a absolvit în 1928. Încă din anii de școală s-a preocupat de creația literară, atras fiind de literatura modernistă, în curs de afirmare și care era bine reprezentată în România. Să ne amintim doar de rădăcinile românești ale dadaismului. Cel care i-a orientat pașii, de timpuriu, în acest domeniu a fost mustăciosul său profesor de matematică, Dan Barbilian, devenit mai târziu profesor universitar de geometrie, cel care publica poezie modernistă, parnasiană sub pseudonimul Ion Barbu. Clasa lui Barbu Brezianu era slabă la matematică, iar când lui Dan Barbilian i-a ajuns la ureche faptul că elevii liceului scot revista literară „Vlăstarul”, a început să le vorbească despre literatura nouă (Poe, Mallarmé, Lautréamont, Rimbaud, Valéry etc.), în orele de matematică. Mulți dintre colegii de clasă ai lui Barbu Brezianu s-au remarcat, mai târziu, în domeniul literaturii, iar redactorul revistei sus-menționate a fost un licean cu doi ani mai mare decât el, Mircea Eliade (1907–1986), ulterior savant de renume mondial, specialist în istoria religiilor, care a trăit și a predat în Franța și în Statele Unite ale Americii. Printre colaboratorii revistei s-a numărat și Eugen Ionesco (1909–1994), stabilit ulterior în Franța, chiar dacă n-a urmat aceeași școală.

Absolvind liceul, Barbu Brezianu își începe studiile de drept la Universitatea din București și își ia licența în drept în 1932. Tatăl său, care se numea tot Barbu Brezianu, a fost consilier la Curtea de Casație, iar băiatul trebuia să urmeze tot dreptul, conform tradiției din familie. Cu toate acestea, un prim caiet de versuri i-a fost publicat în 1929, fapt care l-a supărat pe tatăl său, care purta același nume și care a fost considerat plâsmuitor al acelor versuri. De atunci, fiul și-a semnat publicațiile cu numele „Barbu B. Brezianu”.

Apoi Barbu Brezianu a lucrat în justiție, ca judecător, începând de prin 1930. În 1934 el a cumpărat din întâmplare de la un anticariat ediția întâi, din 1867, a traducerii epopeii „Kalevala” în franceză, făcută de Léouzon-Le-Duc. Pe de altă parte, Liga Națiunilor a lansat un concurs internațional pentru cea mai bună

traducere a „Kalevaleii”, pentru anul 1935, pentru centenarul epopeii finlandeze. Astfel Barbu Brezianu s-a apucat de traducere, folosindu-se de versiunea în limba franceză a lui Léouzon-Le-Duc și, în plus, de cea a lui Jean-Louis Perret, din 1931, primind spre sfârșit și ajutorul unei funcționare de la Legația Finlandei din București, a doamnei Martta Laurikainen-Negrea. Traducerea lui a fost premiata și a apărut în 1942, în plin război, cu o prefață semnată de scriitorul Ion Marin Sadoveanu. Traducerea era făcută în proză. În semn de înaltă cinstire, Finlanda i-a acordat lui Barbu Brezianu Ordinul Trandafirului Alb și, mai târziu, în anul aniversar 1985, medalia „Kalevala”. E de menționat faptul că epopeea „Kalevala” a apărut în versuri, în românește, în anul 1959, în traducerea poetului și romancierului Iulian Vesper (1908–1988).

În timpul războiului relațiile dintre Finlanda și România erau, oricum, la ordinea zilei, aflându-se amândouă în luptă cu Uniunea Sovietică, una la un capăt, cealaltă la celălalt capăt al întinsului front de est. În 1943, atât în Finlanda cât și în România a luat ființă câte o asociație în vederea promovării relațiilor culturale dintre cele două țări, și e ușor de înțeles faptul că Barbu Brezianu a fost membru-fondator al asociației din România. Președinte al acesteia a fost rectorul Universității din București, fizicianul Horia Hulubei, iar președinte de onoare a fost numit profesorul universitar Mihai Antonescu, cel care era atunci *de facto* prim-ministru al României (și care nu avea nicio legătură de rudenie cu mareșalul Ion Antonescu, aflat în fruntea statului, în pofida faptului că purtau același nume de familie).

Apropierea dintre România și Finlanda n-a durat prea mult, deoarece, în toamna anului 1944, Armata Roșie a ocupat toată Europa de Est. România a ajuns treptat în lagărul țărilor socialiste, și, cu ajutorul neprecupețit al Uniunii Sovietice, a sfârșit prin a deveni o republică populară, la 30 decembrie 1947. Ocupația Armatei Roșii a durat până în 1958.

Sistemul juridic este cel mai strâns legat de forma de guvernare și de orânduirea socială. Acest lucru l-a constatat și Barbu Brezianu, începând cu 1944, atunci când comuniștii au reușit să-l instaleze pe omul lor, Lucrețiu Pătrășcanu, în funcția de ministru al justiției (23.08.1944–14.04.1948). Când a început epurarea sistemului din justiție, și Barbu Brezianu a fost nevoit să plece și să lucreze pe post de contabil la o fabrică de sârmă. N-a trecut mult și a ajuns el însuși în sârmă ghimpată, într-un lagăr de muncă forțată, la fel ca mulți alți deținuți politici, pe șantierul de la Canalul Dunăre-Marea Neagră, care a fost deschis în data de 25.05.1949. Șantierul s-a închis în anul 1955.

Barbu Brezianu nu-și amintea cu plăcere de vremurile acelea grele. Când ambasadorul Finlandei la București l-a întrebat de încercările grele prin care trecuse, el i-a răspuns într-un fel caracteristic: „A fost minunat. Închisoarea era lângă mare și în timpul nopții vedeam stelele.”

Barbu Brezianu a trebuit să renunțe la justiție și să se îndrepte spre alt domeniu: el a ales istoria artei și critica de artă. El a publicat studii despre pictorii N. N. Tonitza și Nicolae Grigorescu, dar, mai ales începând cu 1964, articole și opere despre sculptorul Constantin Brâncuși, care a trăit cea mai mare parte a vieții la Paris și care poate fi considerat drept fondator al sculpturii moderne. Cea mai

importantă carte a sa conține o amplă prezentare a operei din România a lui Brâncuși. (carte apărută în 1974, cunoscând noi reeditări și traduceri în franceză și engleză).

Barbu Brezianu a explicat arta lui Brâncuși și ne-a învățat s-o privim. Opere de-ale lui Brâncuși sunt destul de puține în România, deoarece el și-a petrecut la Paris mare parte din perioada de creație. Cea mai însemnată dintre lucrările sale din România – și unică în felul ei – e monumentul de la Târgu-Jiu, închinat eroilor căzuți în Primul Război Mondial, ridicat în anii 1937–1938: o operă de sculptură și de arhitectură situată pe o axă de un kilometru, în care rolul central îi revine unei coloane, înaltă de 30 de metri, așezată la unul din capete („Coloana infinitului”).

Arta lui Brâncuși a fost prea revoluționară, ca să fie înțeleasă oricând și oriunde. E bine cunoscut procesul lui Brâncuși cu vama din Statele Unite, care nu i-a considerat sculpturile opere de artă, percepându-le taxă vamală (în anul 1927). Sculptorul a câștigat procesul. După ce România a devenit republică populară, primarul din Târgu-Jiu, dintr-un exces de zel, a vrut să doboare coloana, trăgând-o cu tractorul, cu intenția de a vinde metalul la fier vechi. Dar coloana era atât de solidă, încât n-a putut fi doborâtă.

În 1951, Brâncuși și-a oferit, prin donație, atelierul și operele din el, Academiei Republicii Populare Române. Donația lui n-a fost acceptată. Secția de lingvistică, literatură și artă a Academiei Române a considerat arta lui Brâncuși o artă formală și lipsită de umanism, în numeroase luări de cuvânt, avute de oameni remarcabili, de altfel cunoscuți ca oameni cu scaun la cap, al căror nume preferăm să le trecem sub tăcere. S-au rostit și discursuri favorabile, dar ele n-au fost înregistrate în niciun proces-verbal. Astfel, Brâncuși și-a donat atelierul statului francez – astăzi atelierul, reconstruit, se află în Centrul Pompidou -, iar Brâncuși, ofuscat, a renunțat la cetățenia română (el devenise cetățean al statului francez în 1952). Părerile s-au schimbat și în România, devenind mai favorabile sculptorului, cu timpul încercându-se chiar înduplecarea lui Brâncuși, prin intervenția ambasadorului României la Paris. Dar totul a fost zadarnic. Aceste dispute dovedesc faptul că Barbu Brezianu mai avea multe de făcut pentru a-și educa conaționalii.

Traducerea „Kalevalei”, în versiunea lui Barbu Brezianu, a fost reeditată în anul 1999 (ortografia a fost adusă la zi, iar textul a fost revizuit și stilizat ușor), în cinstea aniversării a 150 de ani de la publicarea „Kalevalei”. În același an s-a organizat la Helsinki un congres al traducătorilor „Kalevalei”, la care a participat și cel mai vârstnic dintre ei – Barbu Brezianu. El i-a adăugat noii sale traduceri o postfață pe care a semnat-o „b. b. b.”, așa cum își semnase și primele creații literare, de prin 1930.

Barbu Brezianu a fost un om deosebit de amabil, îndatoritor, întotdeauna binedispus. S-a considerat norocos, pentru că i-a fost dat să trăiască ani atât de bogați în evenimente, cum au fost anii 1930. A fost fericit că a ajuns la o vârstă înaintată, păstrându-și vigoarea fizică și spirituală până la sfârșitul vieții.

Profesor emerit Dr. Lauri LINDGREN
Universitatea din Turku

LAURA RUOHONEN

S-a născut în 1960. E autor de teatru și regizor în Helsinki. A urmat Academia de Teatru, secția de dramaturgie. Și-a terminat studiile în 1988.

A scris următoarele piese de teatru:

Nyrkkipyykki (Spălatul în pumni) (1989), Teatrul Orașului Kemi
Nousukas (Parvenitul) (1987), Teatrul din Kajaani
Lintu vai kala (Pasăre sau pește) (1992), Teatrul Național din Finlanda
Olga (1995) Teatrul Național din Finlanda
Suurin on rakkaus (Mai presus e dragostea) (1998), Teatrul Național din Finlanda
Suomies ei nuku (Omul bălților nu doarme) (2000), Teatrul KOM

A scris și regizat câteva piese de teatru radiofonic, a scris scenarii pentru film și televiziune, de exemplu, *Suolaista ja makeaa (Lucruri sărate și dulci)*, și a primit numeroase premii în Finlanda și în străinătate. Operele ei au fost traduse în limbile engleză, scoțiană, rusă, franceză, germană și lituaniană.

Ediții folosite:

Laura Ruohonen, *Kuningatar K ja muita näytelmiä*, Otava, Helsinki, 2004, pp 177-218
Laura Ruohonen, *Kuningatar K*, Lasipalatsi, Helsinki, 2002

REGINA K

(Scenele 1–14 din cele 28)

Personajele:

KRISTINA
regină

PRIETENA

MAMA REGINEI

KARL GUSTAV (KG)
conte

DESCARTES
filozof

FUNCȚIONARUL

BĂRBATUL

REGELE

OXENSTIERNA

PER BRAHE

CORUL MOAȘELOR

Spectacolul poate fi prezentat de șase actori (3 femei, 3 bărbați). Sunt posibile și alte modalități de distribuire a rolurilor. Toate indicațiile scenice pot fi schimbate.

Premiera a avut loc la Teatrul Național din Finlanda în 7.2.2003.

PROLOG

1. CURTEA ANGHILELOR

KRISTINA: Dacă anghilele ar avea o curte domnească, bineînțeles că în mijloc s-ar afla o femelă mare, și micii masculi s-ar mlădia ca iarba de mare în jurul tronului. Nici măcar n-ar fi invidioși pe regină, pentru că ei știu că, dacă o iau în sus pe râuri și lacuri, înotând spre apele dulci, ei înșiși se transformă treptat în niște femele mari și grase și pot să domnească ținând în brațele lor planturoase niște mici și sfrijți domni-masculi. Ar trebui doar să aibă puțină răbdare.

KARL GUSTAV: Nu știu. Știu doar că o anghilă mare și neagră, groasă cât funia, a fost scoasă din fântână în timpul nopții, și regina s-a uitat la burta ei argintie și la coada ei, care se zbătea. Iar anghila a privit-o pe regină în ochi și în inimă, și de-atunci ea s-a schimbat cu totul.

2. NAȘTEREA

Castelul regal din Stockholm. Mama reginei plânge. Regele o consolează și moașele se lamentează. O salvă de tun.

KRISTINA: Când m-am născut, au fost trase zece salve de tun. Asta însemna: s-a născut...

REGELE (*în culmea fericirii*): Un băiat!

MAMA REGINEI: E urât! Urât, urât, urât!

MOAȘA 1: Nu-i chiar atât de urât... Nu-i chiar îngrozitor de urât...

MAMA REGINEI (*plânge dezlănțuit*): Urât, urât, urât!

MOAȘA 2: Vai de mine... vai de mine...

MOAȘA 3: Nu-i nimic, nu-i nimic... o să-i punem niște haine frumoase, haine foarte frumoase...

MOAȘA 1: Vai de mine... și are un nas chiar ca de băiat.

REGELE (*cu vioiciune*): Da, are o față atât de dârză, că ar putea fi luat drept băiat!

Regele iese. Sau e posibil să fi fost împușcat de un asasin. În cazul acesta, bocitoarele îl cară afară din scenă.

Kristina rămâne singură cu mama ei.

KRISTINA: Când aveam cinci ani, tata a fost împușcat cu unu, două, trei patru, cinci gloanțe, și la al cincilea tata a murit. Dar gloanțele n-au conținut nici atunci, ținând în continuare din plin piepturi, spinări, pânțe, brațe, ficiți, frunți, cefe, în multe locuri, în multe țări, în numele tatălui meu și în numele meu și în numele urmașilor mei, timp de încă treizeci de ani.

Dar, după al cincilea foc, mama m-a dus într-o cămăruță, a atârnat o pânză neagră și groasă în fața ferestrelor și a încuiat ușile pe dinăuntru.

Și s-a pus pe plâns. *(Râde.)*

MAMA REGINEI: Tristețea și suferința unei singure persoane, atunci când ea și le asumă într-adevăr cu totul, pot fi mai mari și mai adânci decât suferințele tuturor popoarelor și războaielor la un loc. Iar asta nu e nicidecum descoperirea mea, bineînțeles, ci părerea celor mai străluciți gânditori ai timpului nostru.

KRISTINA *(râde)*: Cum mama plânsese doi ani, iar ochii i se umflaseră, închizându-i-se de tot, ea nu mă vedea cum mă uitam în curte, printr-o gaură din perdea. O fată se juca cu mingea în curte. Sau erau mai multe fete, dar numai una dădea cu mingea așa cum trebuie. Tare și departe. Ca un băiat. Ca mine.

3. JOCUL CU MINGEA ÎN CURTEA CASTELULUI

O curte de castel pietruită. În curtea castelului se bate mingea; poate că se trage cu o minge umedă într-o țință de tablă în formă de om.

PRIETENA: Cineva se uita la mine pe fereastră, de câteva zile am văzut cum mă privea pe furiș, crezând că nu văd, se uita printr-o gaură din perdea și credea că eu nu observ, și, când a venit la mine, eu am știut de îndată cine este.

KRISTINA *(vine)*: Pot să intru și eu în joc?

PRIETENA: Desigur.

KRISTINA: Aș putea să încep eu. Dacă n-ai nimic împotrivă.

Jocul începe. Situația poate fi asemănătoare cu cea dintr-un parc de distracții, când odată cu țința doborâtă cade și sirena în apă. Kristina dă cu mingea.

KRISTINA: Ce-o fi și cu asta? Femeile trebuie să aibă vreun câștig din faptul că trag cu mingea aiurea, pe lângă țință. Altfel n-ar face toate la fel. De mii de ani, mamele își învață fetele, iar apoi ele, la rândul lor, le învață pe ficele lor cum se aruncă o minge aiurea, pe lângă țință. De ce, dracu'? Când ar putea, la fel de bine, după exemplul taților, să arunce mingea tare și departe, lovind țința la mijloc. Dar, nici vorbă, femeile se iau după mamele lor, trăgând greoi cu mingea abia vreo șase metri, și în altă direcție și pe lângă țință. Chiar așa! După aia, ele râd și fac pe drăguțele. Așa! Și nu suferă să fie văzute pasând aiurea, așa cum se întâmplă într-un joc, sau când bărbații urmăresc stângăcia cuiva care încearcă să pară ceea ce nu este. Nu trebuie decât să te uiți la ele, că li se și desfac panglicile din păr și li se înnoadă picioarele, chiar așa, și supă li se varsă în poală și coca le stă în gât și ceașca le cade din mâini și haina li se agață într-o tufă și imediat li se rupe tocul de la pantof și cordonul de la fustă și li se rup unghiile și li se oprește răsufierea și le stă mintea, iar cerbicia, ca și coloana vertebrală li se îndoaie, scârț, scârț, nu trebuie decât să te uiți la ele, ca să-și dea cu plumbii peste degetele de la picioare, una alteia, și întrerup jocul și pleacă și renunță și pierd jocul chiar înainte de a fi început. *(Strigă.)* Ei, jucați sau vă aerisiți subsuoarele?

Kristina lovește țința. Mingea lasă o pată umedă, mare, pe tablă. Ceilalți jucători se strecoară pe nesimțite din scenă.

KRISTINA *(prietenei)*: Tu... nu pleca...

PRIETENA: De ce?

KRISTINA: Ca să jucăm împreună. Un joc ca lumea.

PRIETENA: Oare ce folos au femeile din faptul că nu pot ținti bine cu mingea?

KRISTINA: Cineva trebuie să aibă vreun avantaj, asta-i sigur. Aș putea începe eu.

PRIETENA: Și eu.

KRISTINA *(pauză)*: Bine, în regulă. *(Jocul începe.)*

Mama reginei vine văicărindu-se. Ea ține în mână o cutie mică de sticlă în care e inima mumificată a Regelui.

MAMA REGINEI: Mă dor așa de tare toate – mâinile mă dor, și ochii mă dor, și numai tu nu știi cât de tare doare când toate te dor... *(Începe să plângă.)*

PRIETENA *(Kristinei)*: E cumva nebună?

KRISTINA: Da, și proastă și ticăloasă. Din cauza ei tata nu poate fi îngropat; în fiecare dimineață ea se târâște lângă el în sicriu, să bocească, chiar dacă omul e deja țărână și putregai, iar gura pe care o sărută e neagră și plină de viermi. Pe zi ce trece mama se umflă și se rotunjește, hrănindu-se cu o pastă neagră, succulentă, ca o pastă a amărăciunii și a satisfacției, pentru că ei i-a fost dată mai multă supărare și i s-a făcut mai multă nedreptate și pentru că ea a fost trădată mai tare și a fost înțeleasă mai puțin decât alții, vreodată, și această poliță nimeni, nici eu și nici altcineva nu poate să i-o plătească, chiar dacă aş cere de pomană, târându-mă goală pe pământ sau chiar dacă m-aș face înger.

MAMA REGINEI: Eu sunt de vină, iarăși, la toate? Atunci, nu mă mai bag. Nu mai vin, nu vă mai deranjez, dar dacă ar mai trăi tatăl tău, l-ai putea întreba, ai putea să-l întrebi ce a avut mama, de ți-a plăcut așa de mult de ea, a fost ea atât de urâtă și dizgrațioasă, și n-a avut, oare, niciodată dreptate, sau a avut și ceva deosebit, ai putea să-l întrebi și ai putea afla câte ceva nou și interesant...

KRISTINA: El a murit acum o sută de ani.

MAMA REGINEI (*Începe să plângă.*): Pentru că mă dor așa de tare toate – mâinile mă dor, iar ochii mă dor îngrozitor, și numai tu nu știi cât de tare doare când toate te dor...

PRIETENA: N-o mai asculta.

KRISTINA: Nici n-o mai ascult.

4. FÂNTANA

PRIETENA: În ziua de azi toți o denigrează pe Kristina, și pe bună dreptate. Pentru că ea n-a avut niciodată în viață o dreaptă măsură a lucrurilor și, la un moment dat, scara de valori i s-a dat cu totul peste cap. De exemplu, ea își închipuie întotdeauna că ceilalți sunt mai scunzi decât ea. Ea e cel mult cu o jumătate de centimetru mai înaltă decât mine, dar ea turuie mereu, repetând întruna cât de mică și slabă sunt eu. Despre cei înalți spune că sunt „cât mine de înalți”.

Dar atunci, ea a încercat, a făcut totul, și eu la fel, ca amândouă să fi putut câștiga, și, dacă nu, cel puțin să fi pierdut jocul, luptând cu înverșunare, eroic, până la capăt.

Astfel am încercat să jucăm una față de cealaltă, și asta a fost cel mai mare lucru ce s-a făcut vreodată pentru mine.

(*O stropitură*)

PRIETENA: Noi am bătut mingea mulți ani, până când mingea a căzut într-o fântână.

Un pleoscăit. Mingea cade în fântâna castelului. Kristina și prietena ei aleargă la fântână.

PRIETENA (*tresare*): Ah!

KRISTINA: Nu-i cel mai rău lucru care a fost aruncat în fântână.

Din fântână se aude un zgomot.

PRIETENA (*tresare speriată*): E cineva acolo? Este, oare? Dar, este cineva.

KRISTINA (*sureșcitată*): Nu poate să fie. După ce vărul meu a căzut în ea și s-a înecat, capacul a fost bătut în cuie. Și așa a rămas ani la rând, patru ani. Acolo nu poate fi nimeni.

PRIETENA: Chiar așa.

O stropitură.

KRISTINA: Dar, este!

Din fântână se aude un sunet ciudat, aproape un strigăt.

PRIETENA: O fi vreun pește mare.

KRISTINA: Nu poate să fie! Să încercăm să-l scoatem.

PRIETENA: Ce?

KRISTINA: Orice-ar fi acolo.

PRIETENA: Peștele?

KRISTINA: Nu poate să fie un pește, ți-am mai spus.

PRIETENA: De ce?

KRISTINA: Niciun pește nu rezistă patru ani fără mâncare.

PRIETENA: Nu, întrebam doar la ce bun să-l scoatem?

Kristina nu răspunde, ci pleacă.

PRIETENA: De ce – am întrebat eu. N-ar fi trebuit să întreb.

Din cauza acestei vorbe ea nu mi-a mai vorbit niciodată despre fântână, nici despre ființa din fântână, dar într-o noapte l-a luat cu ea pe prostul de văru-său, pe Karl Gustav, pe care-l detestase până atunci, care nu întreba niciodată nimic și nici nu le refuza nimic femeilor. Se duceau acolo noaptea, ei doi, și se apucau de pescuit, în fiecare noapte. Au încercat diferite momeli, viermi, pâine, plevușcă, larve, stârvuri. Din asta s-ar fi putut deja prevedea ce sfârșit va avea idila, – povestea de dragoste a celor doi ce pescuiau în fântână; nu s-a ales nimic din tot pescuitul, așa fi putut spune asta de la bun început. S-ar fi putut evita multă vorbărie și plânsete pe la colțuri și s-ar fi cruțat și hârtie de scris și note de plată la coafor și frunzărirea revistelor de modă și rochii făcute în zadar.

5. KRISTINA ȘI KARL GUSTAV LA PESCUIT

Kristina și Karl Gustav pescuiesc într-un iaz.

KARL GUSTAV: Uită-te – mușcă deja – e ceva acolo. Trage-o, trage-o într-o parte. Încearcă pe acolo, pe lângă piatră. E un loc bun. Când te-am văzut prima dată...

KRISTINA: Ce?

KARL GUSTAV: Acum o apucă – atunci m-am gândit – acum nu poți să te superi...

KRISTINA: Nu.

KARL GUSTAV: M-am gândit că nu ești prea frumoasă, dar – trebuie să fie o babușcă după cum mușcă – da, dar apoi brusc mi s-au deschis ochii și am înțeles că tot viitorul meu, inima și gândurile mele...

Peștele ajunge în undița Kristinei.

KRISTINA: Măi!

KARL GUSTAV: Acum s-a prins. Trage! Trage, trage, trage!

Kristina trage cu putere undița, peștele scapă și fuge.

KARL GUSTAV: O ia într-acolo! O ia într-acolo! (*Dezolat.*) Cum așa?

KRISTINA: Ei, bine! Ce voiai să spui? Ha?

KARL GUSTAV: Știi tu bine.

KRISTINA (*veselă.*): Da, știu.

KARL GUSTAV: Ei, ce răspunzi?

KRISTINA: Răspund că da.

KARL GUSTAV (*Surprins.*): Chiar așa? (*râde*)

Kristina se pregătește de plecare.

KRISTINA: K(a) G(a)...

KARL GUSTAV: Da?

KRISTINA: Măine... (*tandru.*) Adu puțină carne stricată.

KARL GUSTAV: Aduc!

Kristina pleacă.

KARL GUSTAV (*singur.*): Dacă așa fi avut de ales, nu m-aș fi făcut conte, ci pescar. Într-adevăr! E ceva palpitant, interesant, nu știi niciodată ce scoți. Iar peștii sunt schimbători, pe când oamenii sunt toți la fel, bărbații și femeile, viii și morții, dar peștii pot să aibă două guri, iar corpul poate să le lipsească de la mijloc în jos. Ei pot să fie mai mici decât o unghie sau atât de mari, că, dacă te izbești de ei, se sparge fundul bărcii. Și cea mai urâtă creatură de pe lume e tot peștele, peștele-pescar, adică femela lui, cu pielea plină de negi și zbârcituri, întocmai ca fața diavolului. Când vrea să se împerecheze, îl atrage pe mascul secretând o substanță îngrozitoare, încât mirele începe să se chircească și să-și piardă văzul și mirosul. Încetul cu încetul masculul se veștejește cu totul, fiind redus doar la un coi, alipindu-se, devenind o parte a femelei, un fel de parazit pe lângă fundul femelei și care trăiește cu firimiturile ce cad de la gura ei.

Acesta e adevărul, nu-i nicio metaforă, așa că nimeni din cei de față nu trebuie să se jignească, să se simtă lezat sau să se supere.

6. MENIREA REGINEI

PRIETENA: Omul poate să trăiască cu cineva mulți ani, astfel încât să devină pentru celălalt cel mai cunoscut și cel mai important și cel mai apropiat om de pe lume, așa își imaginează omul – și după aceea se întâmplă ceva – se întâmplă ceva și deodată are în față un om cu totul străin. Fiecare vorbă, fiecare mișcare și privire de-a lui îi sunt străine, și felul de-a vorbi îi e cu totul străin. Cum se poate așa ceva? Ca cel mai apropiat om să-ți fie o mare enigmă, mai mare decât pentru oricare trecător, vânzător de pâine, coafor, sau măturător de stradă.

Și atunci omul începe să se gândească dacă nu cumva s-a luat pe sine drept altcineva, tot timpul, și dacă nu s-a prezentat el însuși sub altă înfățișare în toți acești ani?

Vine Kristina.

KRISTINA: K(a) G(a) zice că...

PRIETENA: (*întrerupând-o*) N-a descoperit nimic singur.

KRISTINA: Ce?

PRIETENA: Nimic din ceea ce spune. A auzit totul de la alții.

KRISTINA: Ascultă! K(a) G(a) a spus că o anghilă poate să iasă pe uscat și să străbată distanțe lungi și să găsească întotdeauna apă, chiar dacă e furtună și întuneric beznă. În deșert anghila găsește izvoare, nelăsându-i pe oameni să moară de sete. Și poate să reziste patru ani fără mâncare! Patru! Închipuie-ți! Femelele anghilelor trăiesc liniștite în lacuri și în râuri zece ani sau – asta e un record – chiar și treizeci și opt de ani, dar, în cele din urmă, ele își schimbă modul de viață și pleacă în migrație spre Marea Sargaselor, și ascultă, închipuie-ți – acolo, la o adâncime de șase kilometri, își petrec ceremonialul secret de nuntă, pe care nimeni n-a ajuns vreodată să-l cunoască.

PRIETENA: Ce se întâmplă după aceea? Mor, oare?

KRISTINA: Nimeni nu știe.

PRIETENA: Probabil că mor. Pentru că și-au îndeplinit misiunea.

KRISTINA: Care misiune?

PRIETENA: Reproducerea.

KRISTINA: Nu poate fi așa. Așadar, nu se poate ca un animal atât de subtil, de minunat și fascinant, nu se poate susține ideea ca menirea lui în viață să fie doar să se împerecheze și să moară.

PRIETENA: Care e menirea omului?

KRISTINA: În niciun caz să se împerecheze, să procreeze și să moară.

PRIETENA: Hmm. Poate că nu e menirea oamenilor de rând. Dar cel puțin a celor de rang regal este. Nu e, oare, menirea cea mai importantă a unei regine să dea naștere unui prinț moștenitor?

7. OPERA LUI DESCARTES

Muzică.

DESCARTES: Opera lui Descartes o scrie cineva, să sperăm că eu însumi, e deja [mare] grabă. Nașterea păcii, da da, un titlu bun, numai că din bugetul statului partea x merge pentru cheltuieli militare și unii au neobrăzarea să se plângă de prețul libretului! Cel mai mare filozof din lume – eu, Descartes – prezintă. Privirile tuturor se îndreaptă încoace, spre această țară, spre această curte, spre această femeie, spre regină, spre cea de colo, care îmi plătește bine pentru cugetările astea, pe care nu are chef să le asculte, pentru că se gândește la ale sale. Meditează, călărește, se duelează, blestemă mult și doarme puțin și rău, se îmbracă în haine bărbatești și iese în compania bărbaților și nu poate înțelege cine e, pentru dumnezeu, femeia pe care alții o văd neîncetat în ea.

Așadar mă gândesc, căci nici n-aș putea face altceva, mă gândesc ce s-ar întâmpla dacă cineva ar începe să se transforme din femeie în bărbat – așa cum se preschimbă unele șopârle în masculi, când se fac mai bătrâne, sau așa cum un anumit fel de hrană poate să schimbe sexul stelei-de-mare – mă gândesc la momentul când femela încetează să mai fie femelă și ea trebuie să fie numită mascul. Care e ultimul ei moment și ultima ei stare de femelă, ca și premisa transformării ei? Și care e starea dintre feminitate și masculinitate? Ce creatură e aceea care poate să se situeze între feminitate și masculinitate? E în acel moment de ambele feluri, sau nu este de nici unul? Sau ar putea fi cu totul altceva, un al treilea fel.

Dar o femeie nu-i femeie doar atunci când naște, sau croșetează, sau alăptează, sau spală rufe, pentru că feminitatea ei se manifestă și când se plimbă, când mănâncă, când vorbește și când se scobește în nas.

Oricine se uită la Kristina vede o femeie, oricât de mult ar călări și ar bate oameni, sau oricât de tare ar înjura.

Mama reginei se întoarce de la călărie.

MAMA REGINEI: (*râde*) Lumea pretinde că fiica-mea a căzut de pe cal o singură dată în viață, dinadins, așa încât fusta i s-a ridicat până la urechi și toți au văzut ce are între picioare. A vrut să dovedească cum că totul e așa cum trebuie. Bineînțeles că eu nu vorbesc cu plăcere despre astfel de lucruri, o spun doar pentru a lămurii situația. (*Râde.*)

DESCARTES: Aha, aha.

MAMA REGINEI: Se spune că ea se vede în visele ei stând într-o barcă mică cu vâsle, în mijlocul unui lac, și că în jurul bărcii plutesc pe spate, în apa caldă, mulți bărbați, în cerc, ca petalele unei flori. Kristina îi călărește pe toți, pe rând, de fiecare dată pe altul, până la ultimul – și, după ce a terminat cu un bărbat, acesta se scufundă și se îndepărtează înot și nu mai poate fi văzut niciodată. Mă credeți?

DESCARTES: Aha, aha. Dar, în curând vine iarna și lacurile îngheață. Așa am auzit.

MAMA REGINEI: Să nu credeți, aici toată lumea minte.

Ieri [Kristina] a vorbit cu o femeie, care era cu un cap mai înaltă și cu douăzeci de kilograme mai grasă decât ea și a zis că „noi două, noi o să ne suim în această caleașcă, păstrând un echilibru perfect, pentru că suntem de aceeași mărime”. Și nimeni n-a contrazis-o cu nimic. Iar eu a trebuit să mă duc pe o banchetă din spate.

Când se uită la ea, toată lumea privește în sus, pentru că ea e fiica tatălui ei, iar ea crede despre sine că e cu adevărat înaltă și impozantă. Ea este periculoasă, reprezintă un pericol de moarte. Odată a tras cu tunul, făcând o gaură enormă în zidul unei case, a fost geloasă pe o gagică, și apoi a mințit că n-a fost ea, bineînțeles că nu ea. Ne crede pe toți proști, chiar dacă și un copil știe să calculeze în țara asta traiectoria unei ghiulele de tun. Trebuie să se știe că ea e o persoană rece și periculoasă.

DESCARTES: Aha, aha.

MAMA REGINEI: Întrebați-o, acum e momentul, întrebați-o, eu n-o să vă mai deranjez, dar întrebați-o!

8. PRIMA CONVERSAȚIE CU FILOZOFUL

Balul.

DESCARTES: Ce răspundeți? O să vă căsătoriți?

KRISTINA: Menirea mea cea mai importantă e să mă împerechez?

DESCARTES: Să dați naștere unor descendenți regali.

KRISTINA: Câte ouă depune o anghilă o dată?

DESCARTES: Patru milioane.

KRISTINA: Câți copii poate avea un om?

DESCARTES: Nu trebuie să vă preocupe asta: e destul dacă faceți unul viabil, de preferință un urmaș de parte bărbătească. Unul singur ajunge. Ar însemna că v-ați îndeplinit misiunea, că v-ați răscumpărat tronul.

KRISTINA: Dar dacă aș fi ca o anghilă?

DESCARTES: Cum?

KRISTINA: Ca s-o fac o singură dată și apoi să dispar undeva în adâncuri și să nu mai fiu văzută niciodată.

DESCARTES: Regina nu poate să dispară atâta vreme cât regatul ei nu dispăre. Și, mulțumită lui Dumnezeu, mie și altor câtorva instanțe, puterea Suediei n-o să dispară, ci va crește și se va extinde asupra Europei. Trebuie doar să așteptați până ajung la dumneavoastră, prin mările îndepărtate, cei mai dotați masculi, sub cele mai seducătoare aparențe.

KRISTINA: (*Icnește.*) Îmi vine să vomez.

DESCARTES: Cum răspundeți la provocarea dietei? O să vă căsătoriți?

KRISTINA: Spuneți-le că regina a acceptat provocarea – ca un bărbat!

Prietena și Kristina dansează.

PRIETENA: Ai vrea să fii bărbat?

KRISTINA: Bineînțeles.

PRIETENA: De ce?

KRISTINA: De ce naiba să vreau să fiu femeie?

PRIETENA: Odată m-au pus să am grijă de un băiețel tare răsfățat, căruia părinții i-au dat tot ce și-a putut dori. Când i-am interzis să-și mai spargă jucăriile scumpe, copilul a râs și a spus că tatăl lui o să-i cumpere una nouă. Și tatăl său i-a și cumpărat, nu s-a supărat niciodată și de fiecare dată i-a cumpărat jucării noi, dacă copilul i-a cerut frumos. Atunci eu mi-am pus rochia cea mai frumoasă și i-am spus băiatului: „un asemenea lucru nu ai și nici nu vei putea avea vreodată”. „Bine”, a zis băiatul, și a dat fuga la tatăl său și i-a cerut o rochie. Dar tatăl său l-a refuzat. Băiatul s-a mirat și apoi a izbucnit în plâns, dar tatăl său a rămas neînduplecat, chiar dacă băiatul a țipat și s-a trântit la pământ, urlând că vrea o rochie. Și deodată tata s-a ridicat și l-a lovit pe băiat, pentru prima dată, și atunci amândoi s-au uitat unul la altul ca niște străini.

KRISTINA: Ce e ăsta?

PRIETENA: Un inel.

KRISTINA: Nu-i de mare valoare.

PRIETENA: Da, știu.

KRISTINA: E destul de frumos, dar cam demodat. Dacă vrei, o să primești de la mine unul mult mai frumos. Numai că atunci va trebui să-l arunci pe ăsta.

PRIETENA: Nu știu ce să fac.

KRISTINA: De ce?

PRIETENA: Păi, pentru că nu știu.

KRISTINA: Aha. Sunteți cu adevărat îndrăgostiți, logodiți, o să vă căsătoriți și o să faceți copii?

PRIETENA: Ei bine, nu.

KRISTINA: Nu? Bineînțeles că nu, nu nu nu niciodată.

PRIETENA: Ei bine, nu –

KRISTINA: O să vedem, da, o să vedem, ești la fel ca ceilalți.

9. NEDUMERIRE LA FÂNTÂNĂ

Noapte.

KARL GUSTAV: În fântana castelului trăiește o anghilă, care are în curând o sută de ani. De aceea apa e așa de limpede și de proaspătă, ea mănâncă toate broaștele și larvele care încearcă să o ia într-acolo, e vânjoasă ca o frânghie, e neagră și strălucitoare și îi lucesc ochii în întuneric, când te uiți în jos. E apă bună de băut, bună de spălat. (*El bea.*)

KG și Kristina singuri la fântână.

KARL GUSTAV: Mă uit la tine așa cum se uită un bărbat la o femeie, cu o privire care face pielea să radieze și părul să strălucească și ochii să scânteieze și picioarele să se ușureze, și glumele să se înalțe, vocea să se înmoaie și gândurile să se limpezească și ideile să zboare și să vegheze neobosit, cu o privire care te face să râzi din adâncul inimii și să știi tot și ceea ce nu ți-ai închipuit vreodată să știi, nici să reușești, nici să poți face, nici să îndrăznești, în acest fel te priveam, cu o astfel de privire m-am uitat la tine, așa cum se uită un bărbat la o femeie.

KRISTINA: Atunci când ne-am dus noaptea împreună la fântână și anghila a ieșit la suprafață și s-a uitat la mine, atunci am înțeles că, dacă aș putea – dacă aș fi în stare doar să mă uit la tine în acest fel – eu la tine și tu la mine – asta s-ar întâmpla ca și cum un bărbat și o femeie s-ar vedea pentru prima oară, așa cum le-a fost scris.

Ea s-a uitat la mine așa cum te uiți pentru prima oară la cineva, pentru prima dată, plină de mirare, cu totul altfel, fără dorință, fără mânie, fără dragoste, fără dezgust, fără tandrețe, fără simț al posesiunii, fără niciun fel de prejudecată, cu o privire care să nu ne lege, lăsându-ne pe amândouă libere și independente.

O stropitură. Suprafața apei se sparge.

KARL GUSTAV: Ai de gând să te căsătorești cu un pește?

KRISTINA: Ce?

KARL GUSTAV: Asta nu-mi place. Ce-a făcut anghila asta?

KRISTINA: Ce? M-a încercat.

KARL GUSTAV: Și tu ce-ai făcut?

KRISTINA: Am făcut [și eu] la fel. Am atins-o. Și ea m-a atins.

KARL GUSTAV: Da? Ei și?

KRISTINA: (*Nu răspunde.*)

KARL GUSTAV: Dar acum am căzut de acord că noi – ne-am înțeles că noi, atunci când mă întorc?

KRISTINA: Da, da.

KARL GUSTAV: Așa-i? Și nu se va întâmpla nimic cât timp voi fi plecat?

KRISTINA: Nu, nu. Nimic.

KARL GUSTAV: Uită-te în ochii mei.

KRISTINA: Da, da.

KARL GUSTAV: De ce nu te uiți la mine?

KRISTINA: Îndată. (*Pleacă.*)

KARL GUSTAV: (*Singur.*) Mă supără să am grijă de un om mare ca de un copil. De ce n-o interesează, de exemplu, drumul păsărilor migratoare, vulturii-pescari, asta ar fi ceva mai elevat, mai potrivit pentru o regină decât să se preocupe de niște pești băloși. De altfel, anghila este unul dintre cei mai importanți pești pentru economia noastră națională, eu n-o subestimez deloc, dar asta nu înseamnă nici mai mult, nici mai puțin, e destul că există și c-o putem avea afumată în farfurie.

Are ceva ciudat familia asta, ceva de pește, în toată familia Vasa există, de altfel, ceva de pește, nu mă refer doar la ochii lor bulbucați, ci la o trăsătură sufletească a lor. Și moartea tatălui ei a fost într-un fel ca de pește. Regele a purtat armură atât de mult timp, încât era greu de crezut că sub ea mai e un om din carne și oase, care sângerează, dintr-o rană deschisă sub coaste, ca din armura formată de solzii unui pește în mâinile unui tăietor priceput, în timp ce regele zace gol, pe burtă, pe un câmp mocirlos, pe care crește din loc în loc o iarbă firavă. Nori, câmp mocirlos, vreme cenușie, iar din coasta regelui curge sânge roșu, ca din carnea rece a unui pește, iar cei care au fost de față s-ar fi convenit să constate dacă sângele lui era rece ca și cel de pește.

În curând Kristina va ajunge la vârsta maturității, atunci totul se va simplifica sau se va complica, pentru mine și pentru regat.

10. MAMA REGINEI PLEACĂ

Un coridor umed al castelului.

MAMA REGINEI: Ei?

KRISTINA: Nimic.

MAMA REGINEI: El nu vrea decât să profite de pe urma ta, tu nu ești frumoasă, iar lui îi plac numai frumoasele.

KRISTINA: Da.

MAMA REGINEI: Dar eu îi dau imediat la moacă, dacă încearcă să-ți facă vreun rău, și îi bat și pe părinții lui, eu îl omor, pe el și pe părinții lui, dacă îți fac ție vreun rău. Nu mi-e frică de ei. Chiar dacă s-ar ivi vreo namilă de om și te-ar amenința în vreun fel, tot nu mi-ar fi frică.

KRISTINA: Nici n-ar avea de ce să-ți fie frică.

MAMA REGINEI: Lasă atunci, lasă așa, atunci! Cum vrei tu! Nu mai pot să te suport. O să mă duc.

KRISTINA: Mamă...

MAMA REGINEI: Nu mai spune nimic. Niciun cuvânt. N-aș fi crezut că trebuie să mă refugiez din fața propriei mele fiice, că nu mai e nimic de făcut, că trebuie să mă cațăr pe pereți și să mă strecur pe sub podea, chiar dacă de-abia pot să mă mișc și nu mai văd cu un ochi. Dar acum s-a terminat! N-o să mă mai vedeți. Uită-te bine la mine, fată, acum îți vezi mama pentru ultima oară.

KRISTINA: Povestea asta am mai auzit-o.

MAMA REGINEI: Ba nu!

KRISTINA: Ba bine că nu. Și de fiecare dată te-ai întors.

MAMA REGINEI: Ba, deloc!

KRISTINA: Ba da!

MAMA REGINEI: Sigur că nu. Ce tot clănțănești? Și chiar dacă m-aș fi întors, acum nu mă mai întorc. Nu mă mai întorc! N-o să vă mai deranjez niciodată, și nici voi pe mine. Cu dragoste – auf wiederseh! Iar tu să nu mai spui absolut nimic, și să taci odată din gură! (*Pleacă.*)

11. A DOUA DISCUȚIE CU FILOZOFUL

Coridorul umed al castelului. Noapte.

KRISTINA: Spuneți-mi și mie dumneavoastră, care sunteți un mare filozof și un mare bărbat. Sufletul are vreun sex?

DESCARTES: Păi, păi... (*stă puțin pe gânduri.*) Nu.

KRISTINA: Sigur?

DESCARTES: Păi... (*stă mai mult pe gânduri.*) Menirea unui filozof nu e să răspundă la întrebări, ci să pună întrebările astfel, încât să nu se strecoare în ele un mod vechi de gândire.

KRISTINA: Dar eu am întrebat cea dintâi. Cum de se îndoiaie un deget? Mâna înhață banii repede și îi bagă în buzunar, dar care poate să fie resortul și mecanismul care pune în mișcare aceste degete pricepute? Ce poate să fie dispozitivul care face scârț-scârț, în felul ăsta? Dumneavoastră vreți să demonstrați că viața e ca o friptură pe o farfurie, fără niciun fel de secret, trebuie doar să fie puse la rând firimiturile de cunoștințe, ca boabele de mazăre, la rând, și iată aici se află – poftim – definiția chimică a dragostei și secretul vieții și al morții, așa încât nimeni să nu mai treacă prin încercări grele, așa cum se trăiește pentru prima dată, cu prețul propriei vieți.

Și acum duceți-vă la culcare, mă enervează că oamenii se foiesc toată noaptea pe-aici, în taină, înhăitându-se cu boarfele pe coridoare, în cămăși de noapte. Obiceiurile franțuzești și climatul nordic, puse laolaltă, nu pot duce la nimic bun. O clipă! V-am dat cadou niște papuci groși, de păslă, unde sunt, oare? Sau nu vreți să vă știrbiți demnitatea de bărbat, furișându-vă în papucii de păslă, în timpul escapadelor dumneavoastră nocturne? Și guturaiul ăsta e de-a dreptul îngrozitor! Nu aveți voie să vă îmbolnăviți, altfel toți o să mă învinuiască pe mine, cum că o neroadă de femeie l-a

omorât pe cel mai mare geniu al timpului său. Ați înțeles ce-am spus? Duceți-vă la culcare!

DESCARTES: Sunt obișnuit să hotărâsc singur când să merg la culcare și când să mă trezesc.

KRISTINA: O să ne întâlnim dimineață la ora cinci. Fix la cinci. Să nu mai întârziți niciodată! Noapte bună.

12. ÎNTÂLNIREA SECRETĂ DIN SUBSOLUL CASTELULUI

Prietena și Descartes.

DESCARTES: (*Șoptește.*) Eu cred că ea ne ascultă pe ascuns.

PRIETENA: Poate că n-ar trebui să ne mai întâlnim.

DESCARTES: Totul e bine atâta vreme cât ea ne crede amanți, atâta vreme cât ea crede că înțelege despre ce-i vorba.

PRIETENA: Despre ce-i vorba?

DESCARTES: Nu știu. De aceea o să vin din nou noaptea viitoare.

PRIETENA: Și eu.

Kristina dă să iasă afară din ascunzătoare.

KRISTINA: (*Strigă.*) Acum, la culcare! Cine poruncește aici? Țsta e castelul meu și regatul meu și ăsta e propriul meu soare care răsare dimineața acolo, pe bolta cerului!

Mama reginei cu bagajele ei trece pe lângă ea.

MAMA REGINEI: (*Râde.*) Te zbați în zadar, lucrurile trebuie luate așa cum sunt. Un francez e un francez și un rus e un rus, orice-ai face, și tu ești – n-are rost să spun cum – și nici nu poți fi altfel, chiar dacă ai sta în cap.

13. NOAPTEA ÎN DORMITORUL KRISTINEI

PRIETENA: Kristina mi-a spus s-o aștept, sau nu mi-o fi spus, cel puțin n-a poruncit să plec, așa am înțeles, iar eu l-am alungat pe cel care trebuia să fie bărbatul meu și am așteptat, am așteptat și m-am gândit că acum, în cele din urmă, ea îmi va dezvălui ceva despre sine, ceva ce nu știe nimeni. Dar

Kristina se uita, într-o cameră de-alături, împreună cu vreun bărbat, la niște cărți pline de ilustrații cu bărbați și femei, îmbrățișându-se, în poziții diferite, când deasupra, când dedesubt, când așa, când invers. Toată noaptea am auzit niște zgomote prin perete, plici, plici, clipocitul apei curgătoare și al altor lichide, apa din castel, apele menajere și canalele scurgându-se toată noaptea.

Niciodată nu dormisem acolo, nici în vreo cameră regală, nici în patul ei, iar ea era în altă parte, cu bărbatul ăla, iar eu am sperat din răspuțeri ca ei să fi făcut altceva decât am auzit sau mi s-a năzărit mie. N-am înțeles deloc la ce-am mai fost eu acolo, în patul care mirosea atât de urât, cu o saltea veche de paie, transpirată, cu așternuturile neschimbate de multe săptămâni; cum poate o persoană așa de curată și bine mirositoare ca și Kristina să doarmă în ele? Dacă așternuturile alea ar fi puse la vedere, nimeni n-ar putea crede că sunt ale unei regine, atât de cenușii, stătute și soioase cum sunt.

În unele țări se pun la vedere așternuturile miresei, pentru că sângele îi dovedește fecioria. În patul Kristinei sunt firimituri de pâine și pete de vin și un miros sălcii.

Karl Gustav face gălăgie sub fereastra Kristinei.

KARL GUSTAV: (*Beat.*) Kristina!

De ce nu răspunzi la scrisorile mele? Am început, oare, să folosesc cuvinte nepotrivite, mi s-or fi lipit de limbă prea multe vorbe străine? Kristina! Ascultați cu toții! Nu e decât o impresie greșită, o părere a unui nepriceput că toți peștii sunt muți, nu-i chiar așa, de exemplu peștele-lună, când îl scoți la suprafață, el mugește, mugește, rage ca o vacă. (*Mugește:*) Uuu uuu uuuu uuu...

Kristina! Kristina! Eu vorbesc iscusit și cu totul altfel decât ceilalți bărbați. Pe când alții seduc o femeie vorbindu-i despre flori și dragoste și încearcă s-o facă să uite urmările, eu îi spun în șoaptă că, cedându-mi mie, ea dă totodată o șansă veșniciei, adică își poate renaște tinerețea și farmecul prin copilul său, devenind astfel nemuritoare.

Dar, la naiba, Kristina se crede deja nemuritoare. Kristina! De ce nu răspunzi la scrisorile mele?

Prietena toarnă apă pe fereastră în capul lui Karl Gustav.

14. DIETA

Ușile închise ale sălii parlamentului.

KRISTINA: Ei? Ce-ați hotărât? E voie să intru?

DESCARTES: Chestiunea e încă în discuție.

KRISTINA: Dacă vreți să domnesc, trebuie să pot intra în sala parlamentului, iar dacă nu, ar fi mai bine să mi-o spuneți pe loc.

DESCARTES: Aici nu-i vorba de așa ceva. E vorba de lege. Și femeilor le e interzis să intre în sala parlamentului. În pofida tuturor calităților pe care le aveți, nu se poate, totuși, nega faptul că, pe lângă toate, sunteți și femeie.

KRISTINA: Eu sunt regina.

DESCARTES: Trebuie să acționăm, totuși, cu extrem de multă atenție. Altfel, în curând, sala parlamentului se va umple de femei care croșetează și de scutece de copii. Nici dumneavoastră n-ați dori așa ceva.

KRISTINA: Mă duc.

DESCARTES: Așteptați aici. Nu-i bine să vă strecurați pe-afară noaptea, nu-i bine. Bârfele se răspândesc, regina pescuiește la fântână, nebună ca și mama ei.

KRISTINA: (*Agitându-se.*) Ciudat, asta e sala mea, țara mea, regatul meu și fântana mea, și n-am voie niciunde!

DESCARTES: În orice caz, se spun rareori lucruri interesante în sală.

KRISTINA: Știți, în Suedia se mănâncă anghile în cantități uriașe, dar numai de două ori s-a găsit aici câte o anghilă de parte bărbătească, de-a lungul istoriei. În această țară, tot ce e de sex masculin se schimbă, în mod misterios, în niște hoaște/hârci.

DESCARTES: Acum o să facem invers. De-acum înainte, eu o să vă numesc rege, la nevoie. Atunci nimeni nu va mai avea putere să vă oprească să mergeți unde vreți. Iar eu o să vă prezint astfel în ședința dietei: majestatea sa, regele Kristina!

Ușile sălii parlamentului se deschid. Funcționarul se strecoară afară. Funcționarul o conduce pe Kristina afară (spre sala parlamentului).

FUNȚIONARUL: (*Foarte nervos.*) S-a propus ca dumneavoastră să inaugurați bazinul de la casa de copii și mai există acest cerc de lucru manual al văduvelor de război, ele ar aprecia mult dacă ați participa la activitățile lor. Da, dar și însemnele noi ale asociației câinilor de vânatoare, ar trebui să le

schităm și un drapel, cusut în cruciulițe, doar dumneavoastră aveți un ochi de artist, ați putea găsi niște culori tematice, doar aveți astfel de preocupări spirituale.

Și a fost dintotdeauna stabilită o anumită ordine de intrare, astfel ca membrii propriu-ziși să intre în sală pe partea stângă, iar ceilalți pe partea dreaptă. (*Își schimbă locul.*) Așa a fost întotdeauna, așa e obiceiul. (*Își schimbă locul.*) Într-adevăr există un astfel de obicei, ca membrii propriu-ziși să intre pe aici, iar ceilalți pe dincolo, și ca, încă înainte de a începe, totul să fie bine întocmit, încât toți să meargă exact la locul lor, înainte de a începe...

Ușile sălii se deschid. Kristina intră. Ușile se închid.

* * *

(Acțiunea piesei nu se termină aici, continuându-se pe parcursul scenelor 15–28)

Noora LEMIVAARA-KHUDOIKULOVA
Studentă la Universitatea din Turku
Marilena ALDEA
Lector de limba română

APARIȚII EDITORIALE

- ▶ Mircea Mihăieș, *Metafizica detectivului Marlowe*, Editura Polirom, Iași, 2008
- ▶ Mircea Cărtărescu, *De ce iubim femeile*, Editura Humanitas, București, 2007
- ▶ Gabriel Liiceanu, *Despre seducție*, Editura Humanitas, București, 2007
- ▶ Horia-Roman Patapievici, *Despre idei & blocaje*, Editura Humanitas, București, 2007
- ▶ Andrei Pleșu, *Despre bucurie în Est și în Vest și alte eseuri*, Editura Humanitas, București, 2006

Traduceri:

- ▶ Mika Waltari, *Secretul împărăției*, în românește de Teodor Palic, Editura Polirom, Iași, 2007
- ▶ Tove Jansson, *Pălăria Vrăjitorului*, în românește de Marilena Aldea Velican, Editura Echinoc, Cluj, 2006

Ioan Slavici

Moara cu noroc Onnen mylly

I

– Ihminen olkoon tyytyväinen köyhyyteensä, koska loppujen lopuksi onnelliseksi ei tee rikkaus, vaan oman kodin rauha. Mutta kuunnelkaa te sydäntenne ääntä, ja Jumala teitä auttakoon ja ottakoon teidät varjelevien siipiensä suojaan. Olen tullut nyt vanhaksi, ja koska elämässäni on ollut ja on edelleen niin paljon iloja, en ymmärrä näiden nuorten tyytymättömyyttä. Ja pelkään, että nyt vanhana, etsiessäni uutta onnea, en pelkästään kadota sitä, josta tähän päivään saakka olen saanut iloita, vaan viimeisinä vuosinani kohtaan katkeruutta, jota olen tuntenut vain pelätessäni. Tehkää kuten haluatte, älkää minua kuunnelko. Minusta on vaikeaa jättää torppa, jossa olen elämäni elänyt ja lapseni kasvattanut. Ja kun ajattelen jääväni tänne yksin, minut valtaa jonkinlainen pelko. Tämän tähden, ehkä juuri tämän tähden on Ana minusta liian nuori ja maltillinen, jotenkin liian lempeä luonteeltaan. Ja minua alkaa naurattaa, kun kuvittelen hänet kapakoitsijaksi.

– Lyhyesti sanottuna, Ghiță vastasi, jäädään tänne ja minä parsin vastedeskin saappaita ihmisille, jotka kulkevat koko viikon virsuisaan tai paljain jaloin. Ja jos sunnuntaina maa on kurainen, he kulkevat saappaat kainalossa kirkkoon ja me istumme torpan kynnykselle aurinkoon. Minä katsellen Anaa, Ana katsellen minua, molemmat katsellen pienokaista, ja sinä katsellen meitä kolmea. Kas tässä kodin rauha.

– Enpä tiedä, sanoi anoppi rauhallisesti. Sanon vain sen, mitä ajattelen, mutta te teette oman päännen mukaan. Ja tiedätte varsin hyvin, että jos menette myllylle, ei tule kysymyksenäkään, että minä jäisin tänne tai lähtisin muualle. Jos päätätte mennä, tulen kanssanne ja tulen koko sydämeistäni, koko sielullani. Tulen koko äidin rakkaudella, äidin, joka haluaa varmistaa maailmalle lähtevän lapsensa onnellisuuden. Mutta älkää pyytäkö minua päättämään puolestanne.

– No älkäämme sitten höpiskö turhia. Lähden puhumaan vuokranantajan kanssa ja Pyhän Yrjön päivästä alkaen *Onnen mylly* on meidän.

– Olkoon onni myötä, vanhus sanoi. Ja Jumala meitä aina ohjatkoon ajatuksissamme!

II

Hiekkatie Ineusta kulkee metsien läpi ja peltojen halki, ja sen molemmilla puolilla on laaksojen laitamilla sijaitsevia kyliä. Puolentoista tunnin matkan verran tie on hyväkuntoinen; sen jälkeen vastaan tulee sola, jota pitkin noustaan, ja sitten kun taas laskeudutaan laaksoon, on pysähdyttävä hetkeksi. Täytyy juottaa hevonen tai päästää härkä ikeestä, antaa niille hengähdystauko, koska reitti on ollut melko vaikea ja vielä edessä olevat kohdat huonokuntoisia.

Perillä laaksossa on *Onnen mylly*.

Mistä suunnasta kulkija tuleeekin, ilahtuu hän nähdessään karulta vuoren huipulta vilauksen myllystä, sillä silloin hän tietää ylittäneensä matkan hankalimman osuuden onnistuneesti. Vaikka polku edessä on vielä kivikkoinen, myllyltä voi löytää matkaseuraa, eikä taivalta tarvitse jatkaa yksin. Ja koska kaikki kulkijat pysähtyvät myllyllä, on myllyn eteen vähitellen tallautunut piha. Ja jotenkin vaiivikaa jauhaminen myllyssä on jäänyt, ja mylly on muuttunut krouviksi sekä suojapaikaksi väsyneille kulkijoille, etenkin niille, jotka yön pimeys pääsee yllättämään. Lopulta myllyn vuokraaja rakensi uuden kapakan paremmalle paikalle muutaman sadan askeleen päähän joesta, ja mylly hylättiin. Jäljelle jäivät vain lahonneet rattaat ja vuosien kuluttama vuotava katto.

Myllyn edessä seisoo viisi ristiä, kaksi tehty kivistä, kolme veistetty tammipuusta, koristeltu kaiveruksin ja maalattu pyhimysikonein; kaikki nämä ovat merkkejä, jotka ilmoittavat kulkijalle tämän saapuneen paikkaan, joka on siunattu, sillä siellä missä voi nähdä tällaisen ristin, on joku ihminen kuullut ilosanoman tai joku toinen selviytynyt uhkaavasta vaarasta.

Mutta paikka oli siunattu eritoten siitä lähtien, kun uusi kapakanpitäjä saapui nuoren vaimonsa ja vanhan anoppinsa kanssa. He eivät näet ottaneet vierasta vastaan kuten kenet tahansa maailmalta tulleen muukalaisen, vaan niin kuin ystävän, jota he jo kauan olivat kotiinsa odottaneet. Tuskin oli kulunut muutamaa kuukauttakaan Pyhän Yrjön päivästä, kun ahkerimmat kulkijat eivät enää sanoneet levähtävänsä Onnen myllyllä, vaan pysähtyvänsä Ghițan luona. Kaikki tiesivät kuka Ghiță on ja missä Ghiță on, ja siellä laaksossa, solan ja synkkien paikkojen välissä, ei enää ollutkaan Onnen myllyä, vaan Ghițan krouvi.

Vaan Ghițalle krouvi toi onnea. Neljänä päivänä viikossa, tiistai-illasta lauantaihin, se oli alati täynnä, ja kaikki pysähtyivät Ghițan krouvissa, ja ottivat jokainen jotakin ja maksoivat tunnollisesti.

Lauantai-iltaa kohti paikka tyhjeni ja Ghiță, joka viimein ehti taas hengähtää, ryhtyi laskemaan rahoja Anan ja vanhuksen kanssa. Silloin hän katseli Anaa ja Ana katseli häntä, ja molemmat katselivat kahta lapsukaistaan, sillä nythän niitä oli kaksi. Vanhus katseli kaikkia neljää ja tunsu nuortuvansa, koska hänellä oli ahkera vävy-poika, onnellinen tytär ja kaksi ketterää

lapsenlasta. Tämän yltäkylläisyyden oli Jumala heille suonut palkkioksi ahkerasta ja rehellisestä työstä.

Sunnuntaiaamuisin Ghiță valjasti hevosen kärryjen eteen ja vanhus lähti kirkkoon, koska tämän mies, rauha hänen sielulleen, oli ollut turkkuri ja kirkkolaulaja, ja kirkkoon mennessään vanhus tunsu lähtevänsä miestänsä tapaamaan.

* * *

Ana ja Ghiță suutelivat vanhuksen kättä ja tämä antoi lapsille vielä kerran suukon ja sanoi sen jälkeen: "Jumala meitä siunatkoon". Hän teki ristinmerkin ja heilautti kättänsä lähdön merkiksi. Mutta joka kerta lähti hän kivi sydämellään, koska joutui matkaamaan yksin ja jättämään heidätkin yksin autiomaan ympäröimään krouviin.

Jos silmäilisi ympärilleen, näkyisi oikealla sekä vasemmalla hiekkatie, joka mutkittelee kohti kukkulanhuippua, ja laaksossa puron varrella, niin pitkälle kuin silmä kantaa, ei kivisillan kupeessa olevan lepikon lisäksi loputtomalla tasangolla saattaisi nähdä kuin ruohoa sekä ohdakepensaita. Kukkulaa kohti laakso kapenee yhä enemmän; mutta täältäpäin katsottuna näkymät olisivat runsaammat ja vaihtelevammat: puron vartta pitkin kasvaa kaksi riviä pajupuita ja -pensaita, jotka tihenevät kunnes sekoittuvat laakson pohjalla alkavaan nuoreen metsikköön. Kukkulan huipulta Ineusta vasemmalla puolella voi nähdä pilkahduksia tammimetsän reunasta, ja oikealla puolella seisoo yhä yksinäisiä puita, jotka ovat jääneet jäljelle metsistä, joita ei ole vielä tuhottu, kantoja ja maasta uloskasvaneita juurakkoja. Ja aivan kukkulanhuipulla on puoliksi palanut korkean puun runko kuivine oksineen, jossa istuskelevien korppien räähkyntä kantaa tasangolle asti. Laakson pohjalla, aivan perällä, on hämärää, ja nuoren metsän takaa pilkottaa Fundurenin kirkon suippo läkkipellillä päällystetty torni, joka häviää kuitenkin synkeiden metsien peittämien kukkuloiden varjoon. Kukkulat kohoavat ja kasaantuvat toinen toisensa päälle, aina Bihorin vuorille asti, joiden lumihuippuiset harjanteet heijastelevat aamuauringon säteitä.

Jäädessään yksin Anan ja lasten kanssa Ghiță katselee ympärilleen, ja iloitsee paikan kauneudesta, ja hänen sydämensä nauraa, kun viisas ja rauhallinen Ana yhtäkkiä kadottaa hillintänsä, ja hellästi heittäytyy hänen syleilyynsä. Koska Ana on nuori ja kaunis, Ana on hauras ja hoikka, Ana on vikkela ja notkea, ja Ghiță itse on pitkä ja jäntevä, nostaa hän tämän kuin kepeän höyhenen.

Ainoastaan joskus, kun tuuli yöllä huojutti hylättyä myllyä, paikka tuntui Ghițăsta vieraalta ja autiolta. Silloin hän pimeydessä tunnusteli vierustaan nähdäkseen oliko Ana, joka nukkui kuin kylvetetty lapsukainen hänen vieressään, heittänyt peittonsa syrjään. Sitten hän peitteli tämän uudestaan.

Sini PELTONEN și Linda HYÖKKI
Studente la Universitatea din Turku

Minunile Domogledului

România are multe regiuni interesante pentru excursii botanice. Flora României este bogată și variată, din cauza schimbărilor mari în orografie, soluri, climat, ș.a.m.d. Situată în mijlocul continentului, țara are elemente botanice venind din toate punctele cardinale, începând din stepele Asiei până la țările nordice ale Europei (relicte din perioada glaciară). Flora României cuprinde peste 3100 de specii spontane (Vasile Ciocîrlan, *Flora ilustrată a României*). Cifra corespunzătoare pentru Finlanda nu se ridică nici măcar la 1900–2000 de specii. România prezintă și mulți taxoni endemici, în mod special în flora alpină a munților. Zonele alpine ale munților – care nu reprezintă mai mult de 0,2 la sută din suprafața solului – sunt ca niște insule în mare care și-au pierdut contactul între ele, creând astfel condiții favorabile pentru diversificarea taxonilor.

Pinus nigra ssp. banatica, pin de Banat

Domogledul este un masiv mic, o parte din Munții Mehedinți, în sud-vestul țării, care n-are înălțimi mari până la zona alpină, dar prezintă totuși niște trăsături specifice, datorate situației sale într-o zonă în care se simte efectul climatului mediteranean, influență care se traduce prin prezența multor specii submediteranee.

În timpul unei șederi la Băile Herculane – cam pe la sânzieni – am avut ocazia să urc pe Domogled. Băile Herculane sunt situate la poalele Domogledului, astfel că se poate găsi ușor drumul. O potecă marcată duce spre vârful unei pante destul de abrupte. Urcarea este totuși mai obositoare decât pare, uitându-te din vale spre vârf. În pădurea de brad, se văd plante ca *Saxifraga rotundifolia*, susaiul pădureț (*Mycelis muralis*) și limba cerbului (*Phyllitis scolopendrium*). În unele locuri stâncoase urcarea cere nu numai picioare, dar și mâini. Nu e tocmai ca o plimbare pe bulevardul Magheru. După un urcuș anevoios se deschide o panoramă superbă asupra orașului Herculane.

Când te apropii de vârful pantei, vegetația devine mai bogată, însumând multe specii de copaci, tufişuri și flori. Coniferele au rămas deja mult în urmă, și foioasele care cresc acolo sunt de dimensiuni destul de mici. Printre ele se găsesc specii ca mojdreanul (*Fraxinus ornus*), alunul turcesc (*Corylus colurna*), niște specii de *Sorbus* cu frunze simple, destul de înalte (*Sorbus aria* și *Sorbus borbasii*, ultima o specie endemică). Mojdreanul și alunul turcesc sunt specii submediteraneae. Alunul turcesc nu este ca alunul nostru comun (*Corylus avellana*), un arbust cu trunchiuri multiple, ci un copac înalt cu un singur trunchi.

Gladiole, poate *Gladiolus imbricatus*

Totuși, ceea ce atrage atenția drumețului și mai mult, este pășunea cu multe flori care acoperă pământul. Domogledul este o rezervație naturală, probabil încă din anii 1930, când a fost votată prima lege pentru ocrotirea naturii și au fost înființate primele rezervații naturale, astfel că acolo nu s-a pășunat demult. Solul calcaros este fertil și plantele cresc minunat. În multe alte localități (în Bucegi, Retezat etc.) urmele pășunării se văd clar, cu o sărăcire a speciilor, chiar ienuperi au fost rețezați artistic, până la o anumită înălțime, până unde ajung oile cu dinții. Pe Domogled flora este foarte variată, iar plantele au tulpini înalte. Printre arbuști menționăm scumpia (*Cotinus coggygria*), liliacul (*Syringa vulgaris*) cu tulpini foarte joase, măceșul cu fructe negre (*Rosa spinosissima*), tot cu o tulpină joasă. Ultimele două sunt bine cunoscute și finlandezilor, fiindcă sunt printre cele mai răspândite plante ornamentale. Cultura liliacului a început în Finlanda cam la mijlocul secolului al 18-lea. Dintre flori menționăm iarba fiarelor (*Vincetoxicum hirundinaria*), bria (*Athamanta turbith ssp. hungarica*), un taxon endemic, rutișorul (*Thalictrum aquilegifolium*), diferite specii de stânjenei (*Iris*), cu flori violacee, diferite specii de *Centaurea*, de garoafe (*Dianthus*) și de *Campanula*, *Cephalaria uralensis*, mai multe specii de *Sedum* și *Sempervivum*, și luminărici (*Verbascum sp.*). Am văzut și foarte frumoase exemplare de gladiole (poate *Gladiolus imbricatus*). Niște verigei (*Orobancha sp.*) au atras atenția prin forma și culoarea lor particulară (planta fără clorofilă mărturisind natura ei parăsită).

Drumul urcă continuu, dar destul de ușor. Spre sud-vest se deschide o priveliște vastă care cuprinde pajști cu pini negri (pin de Banat *Pinus nigra ssp. banatica*), un taxon endemic. Am ajuns la Domogledul Mic, și după o ușoară coborâre și o nouă urcare suntem la Domogledul Mare (1105 m). În continuare poteca înaintează ușor prin pajști și printr-o pădure de foioase, până la o poiană numită Cantonul Silvic Mușuroaia. De acolo coborârea e ușoară prin valea Jelărâu, printr-o pădure de fag. La fântâna Jelărâu am băut o apă excelentă, bine meritată după atâta drumeție. Peste câțva timp am ajuns la Crucea Albă, locul din care a început ultima coborâre spre Herculane. Excursia a durat în întregime nouă ore.

Orobancha sp. cu liliac, *Syringa vulgaris*

Pe tot parcursul n-am întâlnit nici țipenie de om. Singurele vietăți mai mari întâlnite au fost cinci cai la poiana Mușuroaia. O plimbare recomandată oricui, chiar celui neinteresat de plante. Domogledul este o adevărată comoară pentru amatorii de botanică.

Munții însoriți au și o altă fațetă. În valea Jelărâu e o cruce de lemn lângă drum, fixată pe trunchiul unui fag, în amintirea unei femei care s-a sfârșit acolo, istovită, plecată probabil din satele mici de dincolo de vărfurile Munților Mehedinți spre Băile Herculane. Pe cruce era scris: „Astăzi 8 spre 9 martie 1969. Lângă acest copac și stîncă a încetat din viață soția Raia.D.Măria în etate de 56 ani, mergînd spre B-Herculane la soțul ei Aici find cuprinsă de întunericul nopți și ceasul morții a lasat în urma ei îndoliați: soț, fii, fică, ginere, noră, nepoței, frați, soră, cumnat, cumnate, neamuri și consăteni. Rugăm pe bunul D^{zau} să-erte. Fam. îndoliață”.

Prof. emerit Dr. Lauri LINDGREN
Universitatea din Turku

MOȘ CRĂCIUN

de Mauri Kunnas

Depart, foarte departe, în Laponia, în țara Aurorii Boreale și a iernilor fără soare se înalță muntele Korvatunturi. La poalele acestui munte se află un sat cu totul neobișnuit, cu atelierele, grajdurile și casele lui. În sat există până și un aeroport adevărat.

Satul se află atât de departe de așezările oamenilor, încât nu s-a pomenit să-l fi văzut vreodată cineva, în afară de câțiva moșnegi laponi, rătăciți din drumul lor. Dar, de bună seamă, nu mulți au crezut în spuselor lor. Cine, oare, să fi ridicat un sat într-un

asemenea loc? Ei, cine altul decât Moș Crăciun.

Aici locuiește Moș Crăciun, cel al tuturor copiilor. El e un moșneag blând și bun, cu o barbă mare și albă, care trudește de zor, ca noi să avem un Crăciun fericit. Moș Crăciun locuiește cu baba lui la Korvatunturi, în mijlocul a sute de spiriduși și de reni.

Nimeni nu-și mai aduce aminte cum a ajuns Moș Crăciun la Korvatunturi, iar pe el nu face să-l întrebi acest lucru. S-ar mulțumi doar să tacă și să zâmbească. (Poate nu-și mai aduce nici el aminte...)

Despre spiriduși, însă, se spune că ar fi vechi spirite ocrotitoare ale caselor și pădurilor, retrase, cu timpul, din calea industriei și a orașelor moderne din sud, stabilite în liniștea meleagurilor din nord, de la Korvatunturi.

Bătrânii spiriduși și nevestele lor sunt harnici și foarte îndemânatici. Menirea lor este să fabrice cadouri de Crăciun pentru toți copiii cuminiți. Așadar, ei au diferite îndeletniciri: sunt dulgheri, cizmari, mecanici, zugravi, croitori, zețari și multe, multe altele.

Toți lucrează de zor tot anul, din ianuarie până în decembrie. Sunt multe de ținut minte și de pregătit, dar Moș Crăciun are cărturari buni și alte multe ajutoare inimoase în cancelaria sa.

La Korvatunturi munca merge strună. Daniel Dăltaru este mare meșter strungar, pe când Ștefan Șurubelniță este cel mai iute montator de patine din sat. Spiridușul Fănică cunoaște până și ultimele șmecherii din mecanica fină.

Bătrânul Tobi Barbă-de-Clei este un lipitor iscusit. Cine știe de unde i-o fi venind numele.

Păpușile noi-nouțe au nevoie de o mulțime de haine, iar asta înseamnă destulă muncă pentru Mirela Mătăsescu.

Aurel dă găuri în goarne, iar când nana Nicoleta vopsește cu pistolul, e bine ca toți să se dea departe.

Din ateliere, toate lucrurile sunt transportate în niște depozite mari. Acolo sunt cutii întregi cu roți de mașini, picioare de păpuși și tot felul de piese ciudate pentru jucării. Dar, pe măsură ce lunile trec, tot mai multe jucării finisate se ivesc pe rafturi.

Spiridușii de la depozit sunt copleșiți de treabă, făcând socoteli, ca să fie destule cărucioare pentru păpuși sau destui ursuleți.

În zilele cu mare zor, spiridușii cei mici sunt izgoniți din depozitul de jucării. Îi atrage foarte tare depozitul, care s-ar umple îndată de spiriduși mici, jucăuși, dacă ar fi lăsați să intre. Cine-ar mai putea lucra astfel?

Toamna târziu, Moș Crăciun își trimite la lucru patrula de cercetași. Pentru această misiune sunt aleși spiridușii cei mai iuți, mai mici și mai tăcuți. Asta pentru că spiridușii cercetași trebuie să știe să umble și să acționeze nevăzuți.

Ăștia sunt chiar spiridușii care, din ascunzișurile lor, îi urmăresc pe copii și își notează tot ce văd. Când se apropie Crăciunul, este bine să ții minte să te speli bine pe dinți, să-ți faci lecțiile cu grijă, să te duci din timp la culcare, să o ajuți pe mama și să fii politicos cu toată lumea. Nu poți să știi niciodată unde stă pitit vreun spiriduș.

Nimic nu-i face mai multă plăcere lui Moș Crăciun decât să afle vești bune de la spiridușii care se întorc din expedițiile lor.

Laura DELICOSTEA
Studentă la Universitatea din Turku

Vasile VOICULESCU

Lostrita – Noiduttu lohi

Parempaa paikkaa ei olekaan pahalaisen piilotella kaikkine penikoinen ja pyydyksineen kuin vesissä. Vesihiisi on tunnetusti kaikista petollisin ja vaanii ihmisiä alati. Se on taitava muodonmuuttaja ja esiintyy milloin liekinä, joka lepattaa yön pimeydessä ja vetää eksyneen matkalaisen mukanaan syvyksiin, milloin taas pyörteissä kylpevänä sorjana neitona, joka onkin vain viekas vedenhaltija, ansa tietämättömien nuorukaisten hukuttamiseksi.

Bistrisa-joella piru järjesti aikanaan monasti ihmeellisen näyn jokilohen hahmossa. Ylhäältä jokilähteiltä aina Piatran kaupunkiin asti tuo pahalaisen kala näyttäytyi milloin pyörteissä, milloin koskipaikoissa. Sillä oli pyöreä pää kuin monnilla, solakka vartalo kuin kuhalla ja kullankirjava nahka, jossa oli ruosteenpunaisia täpliä kuin taimenella.

Kalanpyytäjien arvioiden mukaan se oli varmaan noin kahden kyynärän mittainen ja painoi vähintään 50 naulaa. Mutta toisinaan, tahtoessaan tosissaan huijata niitä, joihin oli iskenyt silmänsä, se kasvoi kooltaan kolminkertaiseksi ja muutti muotoaan. Se kävi kyljelleen ja venytteli itseään pehmeästi. Kaukaa katsottuna olisi voinut väittää, että rannalla makasi nuori neito pitkällään auringossa hopeisella hietikolla.

Noiduttu lohi houkutti puoleensa monia ihmisiä. Kokeneet kalastajat heittivät sille verkkoja, mutta joutuivatkin itse sen lumottuihin verkkoihin, jotka vetivät heidät syvyysiksi ikuisiksi ajoiksi. Kala houkutteli ansaan tietämättömiä lapsia, saalisti säihkeellään nuoria, hämmensi ja saattoi kiusaukseen nuorukaisia vastustamattomalla kauneudellaan. Ei kulunut vuottakaan, ettei se vienyt veronaan syvyksiin yhtä tai kahta, jotka oli saattanut järjiltään.

Vähitellen ihmiset alkoivat tajuta vaaran ja olla varuillaan. Havaitessaan suuren lohen tulevan välkehtien kuin vesiä halkova miekka, he käänsivät päänsä ja pakenivat. Kun taas lautoilla olijat näkivät sen uivan vasten virtauksia ja

matkaavan heidän vierellään, eivät he tienneet miten väistyä ja paeta pois noituuden tieltä. Se oli saaliinhimoinen! Ahnas kalojen perään, joita se nieli suunnattomia määriä. Mutta erityisen kyltymättömästi se oli alkanut himoita ihmislihaa, ja nälkäisenä se kävi yhä julkeammaksi, yhä kauniimmaksi, yhä houkuttelevammaksi. Toisaalta ihmisetkin kävivät entistä varovaisemmiksi, sillä nyt lohi oli kuuluisa. Kaikki tunsivat sen ja välttivät sitä.

Niiden nuorten poikain riveistä, jotka nuorukaisiksi kasvaessaan juoksivat hullun lailla onkien kanssa suuren lohen perässä, jotkut menettivät henkensä ja hukkuivat, useimmat taas luovuttivat pelokkaina. Vain Aliman yksin pysyi uskollisena. Yhä uudelleen hän asetti koukkunsa käyttäen kaikenlaisia maukkaita syöttejä, erityisesti eläviä taimenia, eikä menettänyt toivoaan, että vielä jonakin päivänä saisi tuon lohen käsiinsä.

Hän ei uskonut vanhoihin kunnan lastensatuihin. Hän nauroi aina, kun kerrottiin vedenhaltijoista, jotka muuttuivat lohiksi tai kalanhahmoisesta pahalaisesta. Aina vain hän väsymättä jahtasi vesien petoa, joka tuntui pakenevan häntä.

”Jos on sillä taikansa, niin onpa minullakin omani”, hän vitsaili lähtiessään taas jahtiin. Heittäessään niin monina vuosina onkia ja laittaessaan koukkuja hänkin oli muutaman kerran nähnyt kuuluisan lohen häivähtävän virran pyörteissä solakkana ja kaikin puolin kauniina, kuin satujen kala. Mutta kuitenkin oikea kala.

Nyt, kun nuorukainen oli kasvanut nuoreksi mieheksi ja oppinut kaikki villieläinten temput, hän onnistui kerran saamaan tuon mainikkaan lohen onkeensa. Vain hetkeksi! Kun hän kumartui sydän hulluna jyskyttäen vetämään sen ylös, lohi vapautti itsensä ja pakeni syötteineen päivineen. Kokemuksen myötä sekin oli tottunut ihmisten välineisiin ja oppinut pakenemaan niistä, rauhoitteli Aliman itseään kertoessaan kokemuksestaan. Tämä tapahtui alkukeväästä. Keskikesällä hän havaitsi lohen uudestaan ja ahdisti sen joenmutkaan, jossa vesi ylettyi vain nilkkoihin asti. Hän kumartui nopeasti sitä kohti ja sieppasi sen käsivarsilleen. Mutta peto sätkäisi kerran voimakkaasti, löi häntä pyrstöllään poskeen ja karkasi käsistä kuin välkehtivä nuoli, aivan kuin karkasi häneltä joku tytönheitukka sunnuntaina tanssissa. Vähältä piti, ettei hän kuullut senkin nauravan. Nuorukainen seiso siinä pitkän aikaa pökerryksissä, suu auki. Siitä lähtien säilyi olennon muisto lähtemättömänä hyväilynä hänen käsivarsiensa lihassa, kuin etäinen lohen maku. Hän tuns yhä sen painon ja muodon kömpelöissä käsissään ja levottomassa sielussaan.

Aliman oli komea ja urhoollinen. Hän ei tuntenut pelkoa mitään kohtaan, niin vähän oli enää sellaista, mitä hän ei olisi nähnyt tai tiennyt. Hän oli selvittänyt kaikki Bistrisa-joenkin salaisuudet ja sukelteli syvyyksissä kuin saukko. Nyt hän vannoi pyydystävänsä suuren lohen elävänä eikä sallinut itselleen lepoa enää öin eikä päivin. Toancen koskien tuolta puolen aina Širet-joelle ja takaisin hän valvoi vesiä, haravoi virtoja ja tutki syvänteitä kuin riivattu. Hän juoksi, söi, nukkui ja eli enää vain joenrannoilla ja vedessä.

Kaikki näkivät tämän ja saarnasivat Alimanille, että kirottu lohi oli noitunut hänet ja veisi hänet pian tuhoonsa. Aliman vain nauroi kuten ennenkin. Hän piti itsepintaisesti päänsä ja lähti kuuntelematta enää muita.

Aliman oli monesti ollut hukkua. Ei kuitenkaan koskaan lohen vuoksi, vaan muissa tilanteissa. Kuten kerran, kun hän syöksyi pelastamaan paria lautturia virran kuohuista. Erään toisen kerran veden viemän ongen takia. Muutamaan otteeseen hän oli noussut pintaan tuskin hengittäen, syvänteeseen pudonneen lapsen käsivarsien puristaessa hänen kurkkuaan. Ei ollut kauaakaan siitä, kun hän oli yrittänyt pelastaa virran pyörteiden kaappaaman hevosen: töin tuskin hän pääsi ylös koskesta kelluvalle risulautalle ja makasi siinä kauan näännyksissä. Eikä hän tiennyt, miten tai kuka oli vetänyt hänet hengissä pohjattomista syvyyksistä.

Sen sijaan aina kun suuri lohi näyttäytyi hänelle, hänellä meni hyvin ja hän menestyi. Silloin hän pyydysti helposti paljonkin kaloja, ja vedet tottelivat hänen tahtoaan ja kantoivat hänet kevyesti minne vain hän halusi.

Mutta lohi näyttäytyi entistä harvemmin. Sitten, kesän lähestyessä loppuaan, se katosi... Nuorukainen kävi niin rauhottomaksi ja vaelteli ympäriinsä, että aivan nääntyi. Olisi voitu puhua kiukusta, ellei sitten kaipauksesta. Hän samosi yksinään autioita joenpenkkoja, joilla ennenaikainen syksy kummitteli. Vedet paisuivat ja kävivät vuolaiksi ja paljon mustemmiksi samentaen lopulta kirkkaat matalikot, jonne veden eliöt olivat menneet saadakseen valoa. Nyt kaikki hiljenivät ja piiloutuivat syvyyksiin.

Sitten laaksoon hyökkäsi poikkeuksellisen ankara talvi, joka vangitsi kaiken ahtojäiden ja korkeiden kinosten kahleisiin. Vain jos painoi korvansa vasten jään piinkovaa kilpeä, joka tukahdutti Bistritsaa kuin hautapaasi, saattoi juuri ja juuri kuulla jään alta vaimeaa ja etäistä pulputusta merkkinä siitä, että joki eli.

Aliman riutui ja oli koko ajan miltei sairas. Aivan kuin talven horros olisi tarttunut häneenkin. Ainoastaan ajatus lohesta sai häneen eloa. Silloin hän otti kirveen ja meni hakkaamaan pyörteiden vierille avantoja ja ilmareikiä antaakseen hieman happea kaloille, jotka olisivat muuten tukehtuneet kuoliaiksi jääkannen alla.

Joskus harvoin muut nuoret onnistuivat vetämään hänet puolipakolla mukaan illanistujaisiin ja kehruutalkoisiin. Niissäkin hän vain istui yrmeänä eikä osoittanut elonmerkkejä, paitsi kun alettiin tarinoida noidutusta lohesta. Hän kuunteli toisten seikkailuja ja nauroi, kuulusteli pitkään kaikkia, joille lohi oli näyttäytynyt ja uteli tietoja taioista ja loitsuista, joilla oli valtaa vesien ja kalojen yli. Sitten hän vaipui taas omiin ajatuksiinsa.

Lopulta Luoja soi taas kevään koittaa. Bistritsa murtautui kahleistaan ja vedet tulvivat raivoisina entistä vapauttaan kohti. Laakso täyttyi pauhusta, huminasta ja jylystä, kuin raivoisan taistelun melskeestä. Kuohuvat joenpyörteet kantoivat joka päivä mukanaan yksinäisiä puunrunkoja, lautankappaleita ja

karjaa, elossa tai hukkuneena. Ihmiset seurasivat näitä eläimiä ja yrittivät pelastaa aalloista rannalle kaikki, joihin ylettyivät koukuilla.

Vähitellen joen riehunta laantui ja vedet asettuivat uomaansa. Vikkelät taimenet alkoivat välkähdellä virrassa, ja nälkäiset lohet seurasivat hohtavina niiden perässä.

Vain suurta lohta ei näkynyt. Liekö siihen iskenyt jäälautta tai oliko jokin tukki arvaamatta syöksynyt aalloista sen päälle? Vai oliko raju tulva kiskaissut sen mukanaan toisille seuduille? Oliko se kenties muuttanut kalaisampiin syvänteisiin? Aliman etsi sitä monesti huolissaan. Ja todellakin, pääsiäisenä suuri lohi näyttäytyi. Entistä kauniimpana, entistä viekkaampana se huojutteli ruumistaan hänelle naisellisen houkuttelevasti. Alimanin sydän alkoi taas sykkiä kiihkeästi. Puna nousi hänen poskilleen. Hän sai takaisin entisen miehuutensa ja urheutensa ja todisti sen suorittamalla toinen toistaan uskomattomampia urotekoja päihittäen vaikeuksista raivokkaan Bistritsan voimat. Hän oli menestyksenkäs kaikissa yrityksissään ja palasi aina vahingoittumattomana. Varsinkin kalastuksessa hänen onnensa oli vertaansa vailla. Jos hänen teki mieli pyydystää käsin muutamia taimenia kivien alta välipalaksi, hän palasi saman tien kotiin säkki pullollaan.

Vain himoittua lohta, joka nyt leikkeli hänen kanssaan ja uhmasi häntä päin naamaa, hän ei vielääkään pystynyt saavuttamaan, ja hän tunsu alati sen suloisen painon käsivarsissaan, jotka olivat täynnä lohen muistoa.

Aliman sai uusia neuvoja kohtaamiltaan tasangon asukkaita, jotka olivat nousseet kärryineen ylävirtaan puuta hakemaan. Heidän ohjeidensa mukaan hän punoi pajunoksista eräänlaisia häkkejä, jotka hän katki sinne tänne rantavesiin, jonne hän tiesi pedon suuntaavan hänen täytettyään häkit elävillä taimenilla... Hän jätti vain yhden suppilomaisen suuaukon, josta lohi pääsisi sisään, muttei enää ulos. Toisiin pyydyksiin hän keksi laittaa läppiä, jotka saattoi avata vain ulkopuolelta, ja jotka sulkeutuivat heti kun saalis oli mennyt sisään. Kaikki turhaan. Vuoristolaiset naureskelivat hänen lintuhäkeilleen – vettäkö hän aikoi niihin pyydystä? Tuollaiset ansat sopivat vain tyhmille järvikaloille. Niin vain kävi, että aamulla pyydyksistä oli syötit oli viety ja kalterit katkottu kuin käsin. Aliman kävi miettelijäksi ja alkoi vakuuttua siitä, ettei kaikki ollut kohdallaan. Ja hän alkoi taas riutua.

Eräänä päivänä Aliman teki päätöksensä. Hän lähti ylös vuorille, kohti muuatta syrjäistä kylää Neagra-joen varrella. Hän oli kuullut, että siellä eli vanha tietäjä, suuri kalojen loihittaja, eräänlainen vesien isäntä. Hän kiipesi tietä ylös koko päivän ja saapui perille myöhään yöllä. Hän löysi talon, kolkutti ovelle ja anoi vieraanvaraisuutta. Velho otti hänet vastaan ja piti häntä luonaan muutaman päivän. Mitä hän lieneekään tälle kertonut, mitä opettanut, miten tämän loihittinut, ei kukaan tiedä.

Aliman palasi kotiin puisen kalan kanssa, joka oli solakka ja kaunis, samankaltainen kuin Bistritsan kala. Se oli maalattu kullan- ja hopeanväriseksi ja siinä oli keltaisia täpliä. Se oli tehty kahdesta puupalasesta, jotka menivät

eräänlaisen haan avulla sisäkkäin. Sen onttoon sisukseen oli kätkeyty pieni kala, joka oli veistetty pukin sarvesta, jotta puinen lohi pysyisi tasapainossa vedessä ja jotta sitä voisi ohjata. Pieni kala oli yltä päältä hangattu lohen maidilla ja vesikasveilla. Koko luomus oli noiduttu kaikkien jo unohtamien ikivanhojen loitsujen mukaisesti. Yösydännä kuunsirpin hopeoidessa nuorukaisen alastoman vartalon hän meni keskelle jokea noiduttu kala kädessään. Hän lausui ulkoa loitsun, jossa luopui Jumalasta ja vapautti noidutun taikakalan. Virta sulki sen huomaansa kuin hypähtäen. Nuorukainen meni kotiinsa, kuten käsketty oli, ja painui maate. Koskaan ei hän ollut nukkunut niin rauhaisasti, toisenkin päivän, kunnes kylän väki hänet herätti. Ylhäällä vuorilla satoi ja Bistritsa tulvi uomistaan ottaen mukaansa taloja, ihmisiä ja karjaa laakson kylistä. Alimaninkin täytyi liittyä apujoukkoihin – olihan hän yksi rohkeimmista ja taitavimmista nuorukaisista.

Kun Aliman saapui, mitään ei oikeastaan ollut tehtävissä. Kaikki kulki ohitse kuin harhakuvissa ja hävisi, tulvan äänien peittäessä epätoivoiset huudot. Vain pienen lautan jäänteiden nähtiin kieppuvan sekavasti pyörteissä, jotka vetivät sen veden valtavaan imuun. Ihmisvoimin olisi tuskin pystynyt pitämään peräsimen jäänteistä kiinni kahdella kädellä. Aliman valmistautui syöksymään aaltoihiin ja hän odottelikin oikeaa paikkaa keppi ja koukku kädessään, kun lautta nykäisi itsensä irti kuohuista ja tuli suoraan Alimanin jalkojen juureen rantaan. Lautan jäänteistä hän vetäisi esille tytön, joka ainoana oli selviytynyt ja välttänyt ahnaat veden kuohut. Tyttö oli tajuton.

Nuorukainen vei tytön nurmelle, hieroi tätä sydänelästä, painoi rintakehää niin kuin nyt hukkuille tehdään. Tyttö palasi heti tajuihinsa. Hän ei ollut niellyt lainkaan vettä. Ja hän hymyili pelastajalleen. Tyttö katseli pelokkaana ympärilleen kerääntynyttä väkijoukkoa ja pyysi ruokaa. Ihmiset katselivat hämmentyneinä kuinka nopeasti tytön vaatteet kuivuivat; paita, hame ja sandaalit, niin kuin ne eivät olisi märkiä koskaan olleetkaan. He huomasivat myös, että työllä oli hiukset valtoimenaan hartioilla, kuin valkoinen kalliokosken kuohu. Hänen suuret pyöreät silmänsä olivat kullanvihreät ja niissä oli sinisiä laikkuja, mutta ne olivat kylmät kuin lasi. Ja hampaat, kun hän iski niillä kiinni Alimanin tarjoamaan leipäpalaan, ne olivat valkoiset mutta terävät kuin villieläimellä.

Tyttö istui rauhallisena. Mutta Aliman ei häntä jättänyt kauaksi aikaa siihen. Hän otti tytön mukaansa kiireesti kotiinsa, jonne kätki tämän pois vieraiden silmistä. Ja heidän välilleen syttyi rakkaus, jonkalaista ei niillä seudulla ollut koskaan koettu. Oli kuin heidät olisi tarkoitettu toisilleen. Tyttö oli kaunis, hänellä oli pyöreät kasvot, pitkä, solakka vartalo ja reidet kuin hyvällä uimarilla.

Nuorukainen unohti yhtäkkiä noidutun lohen ja loitsunsa. Hän piti neitoa sylissään, ja tämän suloisuus muutti todeksi kaiken sen, mitä hän oli kaivannut ja tavoitellut kuin hulluna tähän asti. Päivät he viettivät kotona tai sitten kävellen

metsissä hyväillen toisiaan. Öisin he menivät joelle ja pitivät toisiaan sylissä. He kylpivät yhdessä alasti väsymättä aamunkoittoon asti. Vedet ympäröivät heidän salaisuutensa vuoroin kullanhohtoisina, hopeisina ja sinisinä. Kun lainet muuttuivat timantinhohtoisiksi, he nousivat vedestä ja pukeutuivat. He pyydystivät taimenia ja paistoivat ne kuusipuunuotioissa, tytön mieltymyksen mukaan.

Jokunen viikko vierähti. Kyläläiset juoruilivat kuin mehiläisparvi. Ties vaikka tyttö olisi pojan verta imevä syöjätär. Mutta Aliman oli terveempi, voimakkaampi ja komeampi ja kiltimpi kuin koskaan. Eikä hän välittänyt mistään.

Kerrottiin, että noiduttu lohi oli ilmestynyt jälleen. Nyt se ei enää piiloutunut. Se kellui kaikkien nähtävillä veden pinnalla. Vain nuorukaista ei kiinnostanut oliko kyseessä puinen kala vai se oikea – hänen mielestään oli kaikonnut kaikki mennyt ja aika kulki huimaavaa vauhtia aivan kuin onnesta tulviva Bistritsa...

Ajan kuluessa Aliman tuli hieman järkiinsä ja alkoi suunnitella onnen asettamista uomiinsa. Hän alkoi miettiä tarvittavia järjestelyjä häitä ja kruunajaisia varten ja kertoi asian myös tytölle. Tyttö alkoi nauraa hullun lailla ottaen nuorukaista kaulasta kiinni. Hän tunsikin kyllä rakkauden ja rakastamisen mutta ei välittänyt kirkoista eikä papeista. Tämän takia hän ei ollut tullut maailmaan.

Tyttö oli kuin villieläin. Niin paljon hänellä oli salaisuuksia ja kätkeytyjä asioita. Eikä kukaan edes tiennyt hänen nimeään. Niinpä Aliman päätti kutsua tyttöä Ileanaksi.

Mutta kaikilla tarinoilla täytyy myös olla loppunsa. Keskellä kesää eräänä päivänä he herätessään näkivät edessään voimakkaan naisen, joka oli kuin virta sateen jälkeen, äkkipikainen ja tulinen. Nainen erotti parin julmasti ja otti tytön syliinsä solvaten ja moittien tätä vihaisesti. Hän oli Ileanan äiti, joka oli pitkän etsinnän jälkeen saanut selville tämän olinpaikan. Hän oli tullut kaukaa vuorilta, Bistritsan kultaisilta lähteiltä, jonne tyttökin kuului. Hän ravisteli ja moitti tätä vihaisena: kuinka tyttö oli voinut unohtaa vanhempansa, jättää sisarensa, hylätä omaisuutensa liimautuen häpeämättä täällä oleviin köyhiin ihmisiin ja heidän huonoon seuraansa. Tyttö vastusteli turhaan. Äiti kuiskutti korvaan jotakin, joka ikään kuin tainnutti tytön. Aliman seiso kauempana, lamaantuneena, voimattomana kuin lataamaton ase. Ja kun hän tuli takaisin järkiinsä, nainen ja tyttö olivat jo kaukana. Myöhäiseen syksyyn asti Aliman vieraili kaikilla Bistritsan lähteillä, mustilla, vaaleilla, kultaisilla, ja kaikkien bistritsalaisten luona hän kävi, tuloksetta. Kukaan ei tiennyt mitään eikä ollut koskaan kuullut Bistritsan akasta, tyttärestä saati heidän asuinpaikastaan. Ainoastaan yksi vanha satavuotias ukko muisti heidät. Ukko oli ollut lapsi, kun kylä karkotti heidät heitellen kiviä. Kyläläiset tuikkasivat myös heidän talonsa tuleen kaikkien niiden kirousten ja julmuuksien tähden, jotka perhe oli aiheuttanut saatanan avulla.

Sitten Aliman etsi vanhaa tietäjää mutta tätäkään ei löytynyt. Velho oli lähtenyt vuorien toiselle puolelle sukulaisten luo. Nuorukainen palasi ja sulkeutui itseensä. Hänestä oli tullut heikko ja pehmeä kuin vanha riepu. Kaikki saattoivat tehdä hänelle mitä halusivat. Hän ei vastustellut mitään.

Pian eräs rohkea tyttö alkoi tavoitella Alimania. Tämä olikin helposti huijattavissa. Ja he kihlauivat, jotta sitoutuminen olisi virallista. Aliman jättäytyi tästä maailmasta, ei enää mennyt metsälle, ei laskeutunut Bistritsan vesille. Tuntui, että hän oli unohtanut lohen, onget ja metsäkauriit. Hän suostui avioon vain siksi, että hänellä ei ollut voimaa vastustaa tätä nuorta tyttöä, joka todellisuudessa oli hänen silmissään vain hyönteisen kaltainen. Kaikki oli yhdentekevää.

Häät päätettiin pidettäväksi paaston kynnyksellä, Filippuksen päivänä. Yön aikana vuorilla oli satanut tulvaksi asti ja mustat sadepilvet vielä viipyivät taivaalla. Mutta laaksossa oli lämmintä ja selkeää kuin kesällä. Piholla oli pitkiä pöytiä, joiden ympärillä vieraat nauroivat hyväntahtoisesti. Vihkipari astui ulos kirkosta ja istuutui kummien väliin. Tyttö, iloisena ja ylpeänä. Aliman, sekavana, sillä hän oli nähnyt unessa menevänsä naimisiin lohen kanssa vanhan velhon toimittaessa vihkimenot. Lohi oli seissyt vieressä pyrstöllään, kuitenkin valmiina saamaan jalat, ja nojaten pyöreää päätään Alimanin päätä vasten. Väki juoma virtasi. Ruisviina kulki kädestä käteen kupissa. Kaikki, iloisina, nostivat maljaa Alimanin kanssa, joka kilisti kaikkien kanssa vastustelematta ja joi paljon.

Juhlien puolivälissä eräs pikkupoika saapui juosten sanomaan, että noiduttu lohi oli jälleen ilmestynyt ihmisten ilmoille. Tuolla se on, vaarallisella rannalla, ja makaa kyljellään kuin neitonen. Se näyttää nukkuvan. Vähän vain se heiluttaa pyrstöään, niin kuin karpäsiä hätistelläkseen. Se on suurempi ja kauniimpi kuin koskaan ennen. Aliman, humaltuneena, kuullessaan lohen paluusta heräsi kuin syvästä unesta ja hypähti sekavana pystyyn vieraiden keskeltä ja huusi: ”Nyt se ei enää karkaa! Syön sen häissäni!” Ja hän lähti juoksemaan kuin hullu rantaa kohden.

Yhä lähempää ja lähempää kuului veden kohina, kuurouttava melu ja kaamea pauhu. Laakso jylisi jälleen pelästyneenä kuin taistelun melskeessä. Vedet virtasivat aaltoillen, aallot hyppelivät kuin puhvelit toinen toistensa jälkeen ja ihmiset katselivat pelokkaina. Vain Aliman ei sitä kuullut eikä nähnyt. Hän vain juoksi tulvan edellä, ja häntä seurasi joukko pelkääviä häävieraita. Ja taas hän tunsu unohtumattoman painon tunteen käsivarsissaan heräävän. Lohi oli pikkupojan ilmoittamassa paikassa. Se kääntyi yhtäkkiä ja kohdisti kasvonsa Alimaniin. Se katsoi häntä hetken ajan. Sitten se lähti Alimania kohden vesien salamoidessa. Mies kivettyi. Mutta yhtäkkiä hänen kasvonsa alkoivat loistaa yliluonnollisesta innosta ja hän ulvoi ja huusi niin, että hänen äänensä ylitti kosken kuohun ”Odot, tulen!”... ja hän nykäisi itsensä kolmen miehen otteesta ja heittäytyi Bistritsaan kurkottaen käsiään lohta kohden.

Pyörre saavutti hänet jylisten ja mylvien. Aallot kuljettivat hänen ylitseen tukkeja, talojen kattoja ja siltoja. Vielä kerran hänet nähtiin. Hän piti lohesta kiinni ja sekaisin kuohujen iskuista hän ponnisteli puolustaakseen lohta ja suojeli sitä sylissä kuin pientä lasta. Sitten nuorukainen opposi syvyykseen, jotka vihaisesti pulputtaen sinetöivät hänet huomaansa, lopullisesti.

Mutta Alimanin tarina jäi henkiin, tosin alati muuttuvaisena. Vuosi vuodelta sitä koristellaan ja kasvatellaan uusilla lisäyksillä ja sepityksillä ihmisten mielikuvituksen mukaan, koska yliluonnollisille tarinoille riittää aina kuulijoita.

Kertomus vaeltaa Bistritsan rantoja pitkin. Se kiipeää ylös tavarannmyyjien mukana ja laskeutuu soutajien kanssa, se säilyy lasten suussa. Mutta se liikkuu myös lakkaamatta noidutun lohen mukana, joka ei löydä lepoa eikä rauhaa, kun se saa auden salamoimaan, kun se lepäilee luodolla rakastetun henkilön muodossa auringossa, rauhattomien nuorukaisten reiteillä.

*Katja VUOKKO și Aino PALOJÄRVI
Studente la Universitatea din Turku*

ȘTIRI CULTURALE

Cartea anului 2007 în România

„*Orbitor. Aripa dreaptă*“, volumul care încheie trilogia lui Mircea Cărtărescu, a fost aleasă Cartea anului 2007.

Ceremonia de acordare a distincției, care are deja o vechime de cinci ani, a avut loc la clubul *Prometheus*, în prezența a numeroși critici, scriitori și oameni de litere. La râvnitul premiu, în valoare de 10.000 de lei noi, criticii de la *România literară* au nominalizat șase cărți: *Jiquid*, de Nicolae Breban, publicat la Editura Art, *Orbitor. Aripa dreaptă*, de Mircea Cărtărescu, Editura Humanitas, *Cartea Psalmilor*, de Șerban Foarță, Editura Brumar, *Luminare*, de Ion Lăcustă, Editura Polirom, *Cronologia Bucureștilor*, un volum de Gheorghe Parusi, scos la Editura Compania, și romanul lui Dan Stanca *Noaptea lui Iuda*, apărut la Editura Humanitas.

Fiecare dintre membrii juriului, format din Ioana Pârvulescu, Marina Constantinescu, Adriana Bittel, Gabriel Dimisianu și Alex Ștefănescu și prezidat de Nicolae Manolescu, a prezentat, pe rând, volumele nominalizate, fără

restricții la anecdote alimentate de biografia scriitorilor. Unul dintre cei mai stânjeniți scriitori care au urcat pe podiumul de la *Prometheus* a fost Nicolae Breban, care s-a arătat contrariat de faptul că, la vârsta lui, după o carieră de romancier, e nominalizat la un astfel de premiu. Pe măsură ce fiecare dintre nominalizați urca să-și ridice distincțiile, ieșeau la iveală istorii vechi care i-au legat de-a lungul anilor: Mircea Cărtărescu (foto) i-a amintit lui Breban de vremea când acesta i-a făcut onoarea să-l invite acasă, ocazie cu care Cărtărescu i-a mărturisit, emotionat, că pentru el prozatorii

sunt niște zei. Măgulit, Breban i-a făcut lui Cărtărescu un dar, de care acum nu-și mai aduce aminte: i-a dat două kiwi și l-a învățat să le și mănânce. Chiar dacă de atunci au trecut ani buni, Cărtărescu, premiat pentru *Orbitor*, a mărturisit că, în continuare, pentru el prozatorii au rămas niște zei, iar el, „un simplu poet“. În schimb, pentru Nicolae Manolescu, autorul romanului *Orbitor* este „cel mai important scriitor din literatura română postbelică“.

Despre importanța distincției primite, Cărtărescu a declarat, pentru *Cotidianul*, că, datorită regulilor jocului social, „ne place, ne convine, ni se pare adecvat să primim recunoaștere și de la alții. Lumea scriitorilor este o mică comunitate, cu multe probleme psihologice, cu agitații, cu valuri, dar până la urmă este și foarte solidară. Eu cred ca momentele de felul celui din seara asta arată că, dincolo de rivalități și dincolo de resentimente, care sunt normale, există și multă solidaritate umană între scriitori“. După recunoașterea din partea criticii și popularitatea în rândul cititorilor, Cărtărescu își mai dorește pentru *Orbitor* un singur lucru: „Îmi doresc să-l uit cât de repede cu putință ca să mă pot îndrepta spre altceva“. Poetul a mărturisit că are deja conturate cinci proiecte distincte, dar că încă nu s-a concentrat pe nici unul dintre ele.

Favoritul lui Cărtărescu din lista nominalizațiilor a fost poetul timișorean Șerban Foarță: „Eu cred că ar fi meritat cu asupră de măsură să ia acest premiu“, a mărturisit Cărtărescu, adăugând că, pentru el, Foarță este „magicianul poeziei românești“.

Din România literară, ediția din 14 Decembrie 2007

CUPRINS

Cuvântul Ambasadorului României – E.S. Lucian Fătu	3
<i>Confluente româno-finlandeze</i> de Mircea Ilescu	5
<i>România și Uniunea Europeană</i> de Marco Pribilla	8
M. Eminescu: Sărmanul Dionis în limba finlandeză	12
Arvo Turtiainen, poezii traduse în limba română	24
Rauma – una dintre minunile Finlandei	25
Filmul 4 luni, 3 săptămâni și 2 zile de Cristian Mungiu	26
Andrei Pleșu, pagini de eseu traduse în limba finlandeză	30
Timo K. Mukka, poezie și proză în limba română	35
In memoriam: Barbu Brezianu (1909–2008) de Lauri Lindgren	40
Laura Ruohonen: Regina K (partea întâi) în limba română	43
Apariții editoriale	63
Ioan Slavici: Moara cu noroc , fragmente în limba finlandeză	64
Minunile Domogledului de Lauri Lindgren	67
Mauri Kunnas: Moș Crăciun , fragmente în limba română	70
Vasile Voiculescu: Lostrita în limba finlandeză	72
Cartea anului 2007 în România – M. Cărtărescu: Orbitor. Aripa dreaptă	79